

Toekomstvisie Binnenmaas:

gewaardeerd woon-, werk- en leefklimaat in de 21e eeuw

gemeente Binnenmaas

oktober 1999

gewaardeerd woon-, werk- en leefklimaat

Voorwoord

De Toekomstvisie geeft zicht op het richting geven aan een gewaardeerd woon-, werk- en leefklimaat in Binnenmaas. Het betekent sturen in dynamische ontwikkelingen, zowel ruimtelijk, sociaal als economisch, met vele verbindingen naar processen in geheel Nederland.

De Toekomstvisie is niet bedoeld als een bundel papier, een statisch stuk waarin de toekomst is vastgelegd, maar moet ook zelf dynamisch zijn. Regelmatig zullen er op basis van nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en inzichten actualiseringen, bijstellingen en uitwerkingen moeten volgen.

In het directe gebruik zal de Toekomstvisie eveneens meer zijn dan een papieren stuk. Het is een bindmiddel voor discussies en beleidsacties die worden voorbereid en uitgevoerd, binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Naar buiten speelt de Toekomstvisie een rol bij de samenwerking van de gemeentelijke organisatie en bestuur met vele organisaties, bewoners, bedrijven en overheden. Binnen de gemeentelijke organisatie roept de Toekomstvisie ook een proces van samenwerken op, een cultuur en werkwijze om met elkaar en met de vele participanten buiten de gemeente de toekomst actief vorm te geven.

In december 1998 hebben Burgemeester en Wethouders de concept-Toekomstvisie Binnenmaas voor discussie vastgesteld. Met dit concept in de hand zijn dorpsbijeenkomsten georganiseerd waarbij met prikkelende stellingen is gediscussieerd. Op het organiseren van deze avonden hebben we veel positieve reacties gekregen.

Daarnaast zijn verenigingen, instanties, organisaties, collega-overheden en belangengroeperingen op lokaal en (boven)regionaal niveau om hun mening gevraagd en is er op 25 mei 1999 een werkconferentie met raadsleden georganiseerd. Op 31 augustus 1999 is met 69 maatschappelijke, culturele en sportinstellingen constructief gediscussieerd over de thema's als vrijwilligersbeleid en sociaal isolement.

De Toekomstvisie is positief ontvangen; zowel de leesbaarheid ervan als de inhoud van de beleidsvisie. Bewoners en organisaties tonen zich positief over de manier waarop wij hen bij ons beleid betrekken. Ze zijn in een vroeg stadium op de hoogte van plannen voor hun dagelijkse leefomgeving. Wij kunnen op onze beurt weer voordeel doen met de verkregen informatie en zo vooraf naar aanvullende oplossingen zoeken.

De inspraakreacties en de resultaten uit de raadsconferentie zijn verwerkt in deze Toekomstvisie en, waar het acties voor de kortere termijn betrof, in het Bestuurlijk Beleids- en Actieplan. Ook zijn enkele illustratieve citaten uit de bijeenkomsten en de schriftelijke reacties opgenomen.

Ook in de komende jaren willen we het werken met en aan de Toekomstvisie als een aanleiding blijven zien om breed overleg te voeren, te discussiëren en waar nodig tot actualiseringen te komen. Het betrekken van bewoners en organisaties blijft een belangrijk uitgangspunt bij ons beleid. Alleen dan kunnen we onze intentie dat de Toekomstvisie meer is dan een bundel papier daadwerkelijk waarmaken.

" ... we hechten er groot belang aan dat de gemeente ook in de toekomst met ons blijft communiceren; we worden zo meer betrokken bij het in stand houden en ontwikkelen van leefbare dorpskernen ... "

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Het belang van de Toekomstvisie 1

- 1.1 Waarom een Toekomstvisie
- 1.2 Toekomstbeeld: Binnenmaas als gewaardeerd woon- werk- leefmilieu

Hoofdstuk 2: Van pijlers naar een programma in hoofdlijnen 8

- 2.1 Leefbaarheid, maatschappelijke deelname en de dagelijkse leefomgeving
- 2.2 Onze identiteitsdragers en duurzame ruimtelijke inrichting en beheer
- 2.3 Openbare ruimte en beeldkwaliteit
- 2.4 Ondernemersklimaat en werkgelegenheid
- 2.5 Bereikbaarheid van voorzieningen
- 2.6 Sociale veiligheid en verkeersveiligheid
- 2.7 Samenwerking en de rol van onze gemeente in het maatschappelijk krachtenveld

Hoofdstuk 3: Binnenmaas en haar landelijk gebied 20

- 3.1 Karakteristieken en identiteitsdragers in het landelijk gebied
- 3.2 Overstijgende kwalitatieve opgaven en uitgangspunten voor de toekomst van het landelijk gebied
- 3.3 Enkele gebiedsdelen nader bekeken

Hoofdstuk 4: De dorpen van Binnenmaas 34

- 4.1 Karakteristieken en identiteitsdragers in de dorpen
- 4.2 Kwalitatieve opgaven en uitgangspunten voor de toekomst van dorpen
- 4.3 De dorpen nader bekeken

Bijlage: rijksmonumenten en beeldbepalende gebouwen

Overzichtskaart landelijk gebied en algemene legenda

Het belang van de toekomstvisie

1.1 Waarom een toekomstvisie

Bij het besturen van Binnenmaas is het nodig om een visie te hebben op de gewenste toekomst van de gemeente, een leidraad bij de vele dagelijks te nemen beslissingen en een richtsnoer bij kortlopende projecten.

Een visie is overkoepelend. Daarom is dit toekomstbeeld geen opsomming van al onze beleidsthema's en projecten, maar worden alleen die thema's uitgewerkt die voor de toekomstige regie-functie van de gemeente relevant zijn. Dan is anticiperen op de toekomst mogelijk. Dan ligt er een breed beeld van waaruit te bekijken is wat de bijdragen van toekomstige plannen en beslissingen zijn voor de gewenste richting van Binnenmaas. Deze Toekomstvisie bevat keuzen en criteria voor wat strategisch van belang is.

Actief vooruitdenken

Hoofdgedachte achter onze keuzen is de ambitie om de goede kwaliteiten van onze gemeente te behouden en uit te bouwen. Bewoners van onze gemeente hechten sterk aan hun woonklimaat en de leefomgeving. Ook bij komende structurele veranderingen in de maatschappij (bijvoorbeeld veranderende mobiliteitspatronen) en de veranderende ruimtelijk-sociale inrichting die daar het gevolg van is, willen wij de kwaliteiten van onze gemeente bewaken en verbeteren. Er zijn vele interne en externe ontwikkelingen die zonder bijsturing tot een verschraling van de kwaliteiten van onze gemeente kunnen leiden.

De Toekomstvisie is een brede visie. Niet alleen wordt het gebruikelijke beeld geschetst van de ruimtelijke inrichting en economische aspecten, maar ook wordt een verbinding gelegd met de sociale aspecten van Binnenmaas. De Toekomstvisie geeft een beeld van de kansen en mogelijkheden voor ruimtelijke en sociale ontwikkelingen in geheel Binnenmaas, een richtinggevende doorkijk naar de identiteit van de gemeente op middellange termijn.

Richtinggevend in positieve zin: wat willen we actief op gang brengen, waar willen we zelf beleid ontwikkelen en sturen. Richtinggevend ook in afwegende zin: voorkomen dat allerlei losse plannen, ideeën en oplossingen niet de gewenste gevolgen hebben omdat een toetsings- en afwegingskader ontbreekt.

Op dit moment lopen er veel plannen en projecten die belangrijk zijn voor de toekomst van Binnenmaas. Werken aan de toekomst doen we al vol energie en op vele fronten. Voor langer lopende projecten en voor plannen die nog in de verkennende fase zitten, heeft deze Toekomstvisie ook de belangrijke rol als 'cement' tussen de vele projecten waarmee we willen koersen naar onze toekomst. Vanuit het gemeenschappelijk kader is het beter mogelijk om dwarsverbanden tussen de projecten te leggen, de doelstellingen van elk project beter op elkaar af te stemmen. De regisserende rol van de gemeente wordt daardoor sterker.

Een toekomstvisie kent meerdere functies

De Toekomstvisie maakt niet alleen de regisserende rol van de gemeente duidelijker. Het geeft ook een signaal naar de bewoners en de vele partijen die mede onze toekomst bepalen. De Toekomstvisie vervult meerdere functies:

A. Ruimtelijke, economische en sociale visie voor de middellange termijn

Vanaf heden:

- brengen van samenhang in lopende plannen en projecten die in de startfase verkeren

Voor de toekomst:

- vanuit verkenningen en mogelijkheden een beeld geven voor onze toekomst en onze eigen identiteit
- geven van samenhang in gemeentelijk beleid
- maken van afwegingen voor keuzen, prioriteiten en planningen

B. Communicatiefunctie

Uitvoering van de visie betekent niet uitsluitend overheidshandelen. Samenwerken en samen verantwoordelijkheid dragen zijn noodzaak en voorwaarde bij het vormgeven van onze toekomst.

- bestuur, bevolking, bedrijfsleven en andere overheden moeten de streefbeelden en doelstellingen dragen
- overleg in de beleidsvormende fase en voortdurende dialoog bij opzetten en uitvoeren van projecten
- de Toekomstvisie is hiervoor een belangrijke communicatiedrager
- de Toekomstvisie is een kader voor het mobiliseren van kennis en steun bij andere partijen

C. Ruimtelijke, economische en sociale strategie

Ideeën in de Toekomstvisie krijgen een verbinding naar beleidslijnen en onderhandelingen voor uitwerkingsplannen:

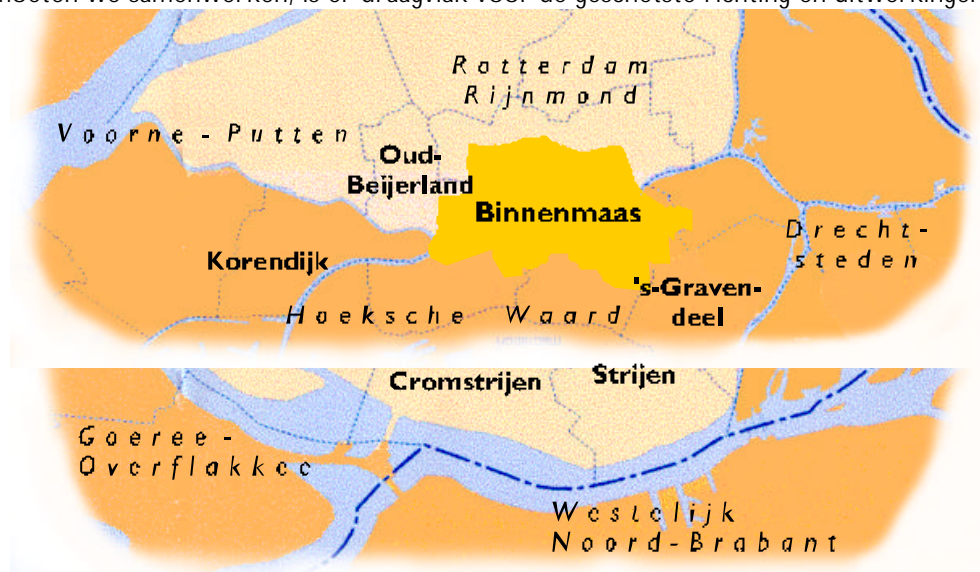
- richtinggevend voor bestemmingsplannen, milieubeleidsplannen, welzijnsplannen en instrumenten als subsidiëring e.d.
- basis voor overleg met maatschappelijke instanties, marktpartijen, bedrijfsleven, overheden voor de procesmatige uitwerking van ideeën
- maakt gericht onderhandelen met derden (marktpartijen) over projecten en uitvoering mogelijk

1.2 Toekomstbeeld: Binnenmaas als gewaardeerd woon- werk- leefmilieu

Grote veranderingen komen dichterbij

Vooruitkijken naar de toekomst betekent bewust werken en sturen naar een gewenst leefmilieu voor de komende tien jaar. Voor ons krijgt dit een verwoording vanuit de gedachte 'Binnenmaas als woongemeente, werkgemeente en leefgemeente met een eigen en herkenbare kwaliteit in de 21^e eeuw'.

Deze algemene gedachte, de basis van ons beleid, moet invulling en handen en voeten krijgen. Wat is deze eigen en herkenbare kwaliteit, hoe willen we dit bereiken, welke ontwikkelingen moeten we bevorderen, welke zaken moeten we keren, met wie en hoe moeten we samenwerken, is er draagvlak voor de geschetste richting en uitwerkingen.

Bij dit schetsbeeld voor de toekomst is het belangrijk aan te geven wat grote ontwikkelingen zijn die op ons 'afkomen' door maatschappelijke en economische trends en door andere overheden en invloeden van de gebieden om ons heen.

Hoe reageren wij daarop, waarop anticiperen we en vooral: waar bevorderen wij actief een eigen ontwikkelingslijn door ongewenste ontwikkelingen te voorkomen en gewenste zaken op de rails te zetten. De Toekomstvisie geeft hier inhoud aan.

Het vooruitdenken over de toekomst is voor ons al enkele jaren verhevigd aan de gang. Door de ligging van de gemeente dicht tegen de Regio Rotterdam staan Binnenmaas en andere delen van de Hoeksche Waard in toekomstplannen van rijk, provincie en regio Rotterdam genoemd als opvanggebied voor de zuidelijke Randstad. Het komt in gedachtevorming en planvorming te liggen binnen de dynamiek van de grote ontwikkelingen van de Randstad. Voor woningen, overloop van bedrijven, verplaatsing van tuinbouw, opvang van havenafgeleide industrieën, natuurbeheer en recreatie zijn al vele ogen gericht op de Hoeksche Waard.

Zichtbaar is dit nog niet, tastbaar is het soms, zoals bij de reserveringen voor bedrijventerreinen, maar daadwerkelijk vastgelegd is er nog weinig. Zo wordt onze gemeente op termijn wel genoemd als mogelijke grote bouwlocatie binnen het VINEX-beleid, maar het Streekplan Zuid-Holland Zuid van 1999 ziet de eerstkomende tijd geen reden voor opvang van inwoners en woningbouwlocaties in de Hoeksche Waard omdat er nog ruime bouw mogelijkheden zijn in Rijnmond en Drechtsteden.

" ... een goed samenhangend concept waarin in begrijpelijke taal een toekomstvisie wordt geschetst ... "

Er geldt voor de Hoeksche Waard een werend huisvestingsbeleid. Tot 2010 zijn er geen nieuwe uitleglocaties nodig. In Binnenmaas kunnen 75 woningen per jaar worden gebouwd tussen 2000 en 2005 en 35 woningen per jaar tussen 2005 en 2010 (inclusief het mogelijke aandeel van Binnenmaas voor het aantal woningen dat als regioreserve voor de Hoeksche Waard is genoemd).

Vooruitdenken over de grote veranderingen die hogere overheden mogelijk opleggen, of bewaken van de huidige kwaliteiten van de gemeente en deze zo goed mogelijk besturen en beheren, is een kernvraag. Deze vraag houdt ook in hoe de kwaliteiten in stand kunnen blijven als de grote veranderingen dichterbij en tot uitvoering komen.

Samenwerken en vooruitdenken

Denken over de toekomst, over het vasthouden van de kwaliteiten van Binnenmaas en de gehele Hoeksche Waard en samenwerken en uitwisselen van voorwaarden en gedachten over toekomstige ontwikkelingen, is de laatste jaren een onderwerp van voortdurende discussie en plaatsbepaling geweest.

" ... blij met deze heldere nota die een hoog ambitieniveau weergeeft voor de leef-omgevings-kwaliteit ... "

Gezamenlijk hebben de gemeente in de Hoeksche Waard en de provincie Zuid-Holland deze discussie gevoerd in het Project Ruimtelijke Inrichting Hoeksche Waard (RIHW). Wij hebben hier een zeer actieve rol in gespeeld. In het Hoeksche Waard Omgevingsplan (HOP) van 1997 zijn de grote lijnen voor inpassing van mogelijke ontwikkelingen binnen de karakteristieken van de Hoeksche Waard neergelegd. Onze gemeenteraad heeft het HOP nadrukkelijk onderschreven. Een belangrijke gedachtelijn uit het HOP is dat het beter is vanuit eigen kwaliteitslijnen en voorwaarden te sturen in ontwikkelingen die onontkoombaar zijn, dan om negatief te reageren en daarmee elke mogelijkheid van beïnvloeding te verspelen.

De hoofdlijnen uit het HOP zijn ook deels verwerkt in het Streekplan Zuid-Holland Zuid van 1999. In navolging van het HOP wordt het Hoeksche Waards Actieplan (HAP) opgesteld. Hierin worden de acties die voortkomen uit het HOP opgenomen. HOP, HAP en Streekplan zijn richtinggevend bij het opstellen en vormgeven van de toekomst van onze gemeente. Nu is het de beurt aan onszelf om een toekomstbeeld te schetsen voor het eigen grondgebied.

Pijlers voor Binnenmaas

Inzicht in het krachtenveld in en rond Binnenmaas is belangrijk: de positie ten opzichte van Groot Rotterdam en de Drechtsteden; de samenwerking met andere gemeenten in de Hoeksche Waard en directe omgeving; ideeën rond landschap en toekomst van het boerenbedrijf; bedrijfsvestigingen en invloed van forensisme; kenmerken van de dorpen, het aanzicht van de dorpen en de voorzieningen in de dorpen; sociale en maatschappelijke aspecten voor alle groepen van de bevolking en de uitwerking naar de fysiek-ruimtelijke structuur en de leefbaarheid.

Veranderingen en trends ontstaan ook door de wijze waarop mensen hun leven inrichten, hun tijd- en ruimtegebruik verandert. Enerzijds maakt een grotere (auto)mobiliteit van vele huishoudens het mogelijk om werken, winkelen en recreëren verder van de woonplek weg te zoeken, anderzijds blijkt het toenemend belang van vrijetijdsvoorzieningen en sociale contacten in de woonomgeving. Ook door andere werkverhoudingen, zoals meer flexibele werkuren en telewerk, ontstaan veranderingen die gevolgen hebben voor tijd- en ruimtegebruik.

De kernvraag is of wij de Toekomstvisie uitwerken vanuit de lijn wat er op ons af kan komen, of vanuit de lijn wat al aan grote bovenlokale ontwikkelingen bekend is. Met andere woorden: richten we ons in de Toekomstvisie op een gemeente Binnenmaas met uitbreidingen zoals verwoord in het Streekplan, of op een gemeente Binnenmaas inclusief mogelijke grote VINEX-woninguitbreidingen.

Aangezien deze laatste geenszins 'hard' is en de komende tien jaar minimaal overstijgt, beschouwen we de uitbreidingen uit het Streekplan als richtinggevend voor het te voeren beleid en voor de invulling van ons kwaliteitsstreven de komende decennia.

Om onze blik open te houden, de toekomst is immers ongewis, gaan wij echter niet alleen uit van reeds vastgelegde uitgangspunten. Ook indien zich wel onvoorziene nieuwe ontwikkelingen voordoen geeft de Toekomstvisie een handvat om hiermee om te gaan: de kwalitatieve uitgangspunten bieden ook en vooral bij nieuwe ontwikkelingen een afwegingskader om bij te sturen. Hiermee blijft de Toekomstvisie, die wij voor de komende tien jaar maken, een flexibel plan.

De algemene gedachte over de toekomst van Binnenmaas als gewaardeerde woon- werk- en leefgemeente betekent een uitwerking van drie pijlers van beleid:

1. **Leefbaarheid, waaronder bereikbaarheid en betaalbaarheid van voorzieningen**
2. **Duurzaamheid, zowel sociaal, economisch als ruimtelijk**
3. **Versterking van sociale, ruimtelijke en economische identiteit.**

Hoofdkeuzes bij de pijlers

De combinatie van de drie pijlers en ontwikkelingen uit het Streekplan Zuid-Holland Zuid levert enkele hoofdkeuzes voor beleid op, die bepalend zijn voor de verdere keuzes in deze Toekomstvisie.

Tot 2010: vooral richten op huidige bewoners

1. Gezien de vooralsnog geringe uitbreidingsmogelijkheden van wonen in Binnenmaas tot 2010 geldt de hoofdgedachte 'gewaardeerd woon-, werk- en leefmilieu' in eerste instantie vooral voor de huidige bewoners. Wij richten ons niet of nauwelijks op het aantrekken van nieuwe bewoners van buiten onze gemeente. Uitgangspunten voor ons beleid in de komende periode zijn:
 - de geringe bouwstroom vooral richten op de wensen en **doorstromingsmogelijkheden** van de eigen bevolking,
 - versterken van de **recreatieve mogelijkheden** van de gemeente, zowel voor bewoners als voor bezoekers (oevers, fietspaden, recreatief medegebruik),
 - aandacht voor het **voorzieningenniveau**, dit voor de gemeente als geheel zoveel mogelijk behouden (maar wel in relatie met voorzieningen in onze buurgemeenten) en vooral inzetten op bereikbaarheid,
 - **kwaliteit van de dorpen** bewaken en versterken (sociaal, visueel, beeld- en milieu-kwaliteit)
 - aandacht voor **veiligheid** van bewoners
 - stimuleren van **maatschappelijke deelname** en voorkomen en bestrijden van sociaal isolement
 - **revitalisering en renovatie** van bestaande woonwijken, als kwalitatieve impuls voor de woningvoorraad en de woonomgeving
 - bij nieuwe **werkgelegenheid** inzetten op een woon-werkbalans die iets meer in evenwicht komt door te bewerkstelligen dat zoveel mogelijk inwoners van de Hoeksche Waard hier een werkplek kunnen verkrijgen.

" ... de huidige kwaliteit van dorpen en buitengebied als uitgangspunt kiezen is uit oogpunt van duurzame ontwikkeling een perfecte stap ... "

Versterken van de kwaliteiten van de dorpen, met een goede inrichting en aandacht voor de openbare ruimte en inbedding in het landschap, vraagt om het inzetten van de geringe woningbouwcontingenten voor inbreiding en afronding van de dorpen. Geen grootschalige uitbreiding, maar juist verdere invulling en eventueel herstructurering maakt het dan mogelijk de beeldkwaliteit van de dorpen te versterken. Dit vraagt om een goed besef wat de gewenste beeldkwaliteit is en in welk opzicht de nieuwe woningen bijdragen aan het verhogen van de beeldkwaliteit. Kwaliteitseisen en welstandbeleid, het belang van

omgevingsfactoren, materiaalgebruik en de keuze voor passende woningtypen zijn dan belangrijk.

Vragen hierbij zijn: wordt deze beleidslijn ondersteund; is dit te bereiken met de huidige instrumenten; liggen er claims van ontwikkelaars in uitbreidingsgebieden; hoe is de woningvraag in Binnenmaas de komende tien jaar.

Afronding en inbreiding van de dorpen

2. Voor de landschappelijke aspecten van Binnenmaas betekent het intensiveren van de dorpen dat er in principe geen uitwaaiing van woningbouw over het landschap komt. Dat maakt het ook mogelijk de overgangen tussen dorpen en open landelijk gebied aantrekkelijk te houden of te maken met goede afrondingen. De ligging van de dorpen in het landschap en de overgang van bebouwing naar omringend landschap vragen daarom de komende periode extra aandacht. Voor de randen van de dorpen moet de beeldkwaliteit duidelijk worden geformuleerd, de karakteristieken versterkt, de uitgangspunten rond het samenspel van stedenbouw, architectuur, groenbeheer en landschapsinrichting worden vastgelegd.

De Oostmolen langs de N217: beeldbepalend rijksmonument in het open landelijk gebied

Kwaliteitsbeelden vanuit het landschap

3. Een belangrijk uitgangspunt van beleid zoals het ook in Hoeksche Waard Omgevingsplan is verwoord, is om de karakteristieken van het landschap te versterken of te behouden. Mogelijke 'aanslagen' op het landschap liggen de komende tien jaar in:
 - Uitbreiding van **bedrijventerreinen**, zowel voor interne als externe behoefte.
 - 'Interne' ontwikkelingen in de **landbouw** zoals het tegelijkertijd optreden van schaalvergroting en intensivering. Bij schaalvergroting komen woningen en bedrijfsgebouwen vrij en liggen functieveranderingen voor de hand. Bovendien ontstaat er een meer monotoon landschap. Bij intensivering komt er een nieuwe vraag naar bedrijfs-woningen, kassen en bedrijfsgebouwen. Verdichting van het open landschap is het gevolg.
 - Intensievere **recreatie** brengt ook de vraag naar meer bebouwing met zich mee.
 - De aanleg van **infrastructuur** zoals de HSL en mogelijk de effecten van de A4-Zuid en de verbreding van de N217.

Voor alle aspecten bij mogelijke grote veranderingen in het landschap wordt in de Toekomstvisie een kwaliteitsbeeld opgesteld, met de kenmerken van het landschap als vertrekpunt; de ontwikkelingen in de agrarische sector moeten zo worden ingepast dat het open landschap blijft behouden.

Voorzieningen: uitgaan van niveau gemeente en regio

4. De sociale hechting van bewoners en het bieden van een goed woonklimaat is een speerpunt van beleid. Dit bevorderen wij op vele manieren: door duidelijkheid over beleidsvoornemens, voorwaarden voor participatie, aandacht voor verschillende doelgroepen bij beleidsmaatregelen, uitwerking van sociaal veiligheidsbeleid.

In de toekomst is het instandhouden van vele voorzieningen in elk dorp waarschijnlijk niet meer mogelijk. Dit geldt zowel voor commerciële als voor niet-commerciële voorzieningen. Oorzaken liggen in veranderende verplaatsings- en oriëntatiepatronen van bewoners (velen gaan met gemak naar andere dorpen, andere gemeenten of buiten de Hoeksche Waard voor winkelen en vrije tijd). Daarnaast stellen onze schaarser wordende middelen ons voor de keuze of wij alle voorzieningen in stand kunnen houden.

In ons accommodatiebeleid welzijn besteden we sinds 1997 aandacht aan de efficiency en effectiviteit van de gemeentelijke accommodaties in relatie tot de gewenste spreiding van welzijnsvoorzieningen. Afhankelijk van de doelgroep is een onderscheid te maken naar voorzieningen die moeten worden aangeboden:

" ... sociale activiteiten zoals ouderen-sociëteiten moeten in elke dorpskern beschikbaar blijven ... "

- in elk van de vijf dorpen afzonderlijk
- in elk van de drie 'bebouwingsconcentraties' (dus voor twee aangrenzende dorpskernen één voorziening)
- op centraal gemeentelijk niveau.

Bij de afweging hiertussen is afstand een belangrijke factor. Voorzieningen als basisscholen, winkels voor dagelijkse boodschappen, peuterspeelzalen en voorzieningen voor ouderen moeten voor elke dorpskern afzonderlijk worden gehandhaafd. In de Kadernota accommodatiebeleid welzijn hebben we de uitgangspunten vastgesteld voor kwesties zoals: welke voorzieningen moeten in de dorpskernen aanwezig zijn en welke kunnen wellicht beter op een ander niveau worden georganiseerd.

Binnen de totale gemeente willen wij, in relatie met specialisaties van omliggende gemeenten, een goed voorzieningenniveau instandhouden. Voor voorzieningen zullen bewoners zich meer op geheel Binnenmaas moeten gaan richten, en minder alleen op het eigen dorp. Vestiging van voorzieningen op plekken die voor velen goed bereikbaar zijn of zo dicht mogelijk bij de gebruikersgroepen is daarbij het uitgangspunt.

Van pijlers naar een programma in hoofdlijnen

De drie pijlers voor ons beleid zijn leefbaarheid, duurzaamheid en identiteit. Deze pijlers geven een richting aan. Dit hoofdstuk geeft een samenhangende uitwerking in deelonderwerpen, wat nodig is om verder beleid op te baseren en beslissingen tegen af te zetten.

Daarbij is er een grote wisselwerking tussen de pijlers onderling: verbeteringen voor leefbaarheid hebben gevolgen voor de identiteit en omgekeerd. Dat maakt dat in de onderstaande paragrafen steeds dwarsverbanden bestaan en de pijlers niet afzonderlijk van elkaar zijn te zien.

Bij uitwerking en concretisering horen ook de eerste keuzes op hoofdlijnen. Keuzes die worden vertaald in kwaliteitsuitgangspunten. Waar mogelijk geven we ook een doorkijk naar concreet beleid waarin wij die uitgangspunten gaan hanteren of reeds uitvoeren. De pijlers en hun dwarsverbanden worden in de volgende deelonderwerpen uitgewerkt:

- Leefbaarheid, maatschappelijke deelname en de dagelijkse leefomgeving
- Onze identiteitsdragers en duurzame ruimtelijke inrichting en beheer
- Openbare ruimte en beeldkwaliteit
- Ondernemersklimaat en werkgelegenheid
- Bereikbaarheid van voorzieningen
- Sociale veiligheid en verkeersveiligheid
- Samenwerking en onze rol in het maatschappelijk krachtenveld.

2.1 Leefbaarheid, maatschappelijke deelname en de dagelijkse leefomgeving

Sturen naar (blijvende) waardering van de mensen die in Binnenmaas wonen, werken of op bezoek komen betekent in grote mate: sturen naar leefbaarheid. Leefbaarheid is de mate waarin mensen zich thuis voelen in hun omgeving, zowel in sociale en maatschappelijke zin, als in fysieke en ruimtelijke zin.

Maatschappelijke deelname

Een belangrijk onderdeel van leefbaarheid is *maatschappelijke deelname*. Naarmate mensen meer deelnemen aan het maatschappelijk leven en zich met hun dagelijkse sociale en fysieke omgeving verbonden voelen, neemt ook hun waardering ervoor toe. Deelname in het maatschappelijk leven is voor velen te vinden in werkgelegenheid. Maar voor maatschappelijke deelname zijn ook andere activiteiten belangrijk:

- vrijwilligerswerk en verenigingsleven,
- uitgaan, cultuur, sport en recreatie,
- scholing en onderwijs, en:
- in staat worden gesteld om op een positieve wijze invloed uit te oefenen en bijdragen te leveren aan beleid en besluitvorming.

Dorpsfeest in Puffershoek: het jaarlijks terugkerend evenement Sprietlopen

" ... ouderen-
bonden, de
woningstich-
ting en het
maatschappe-
lijk werk
willen een
actieve rol
vervullen bij
bestrijding van
sociaal
isolement
... "

" ... de
gemeente
moet een
apart
jongeren- en
ouderenbeleid
ontwikkelen
... "

Wij hebben belangrijke gemeentelijke taken op deze gebieden, doordat we regels opstellen voor ruimtegebruik, sommige voorzieningen en accommodaties zelf of in samenwerking met anderen aanbieden, uitkeringen toekennen aan personen die niet (meer) zelfstandig in hun bestaan kunnen voorzien, maar ook doordat wij keuzes maken voor financiering en subsidiëring van activiteiten. Sommige voorzieningen leiden meer indirect tot een grotere maatschappelijke deelname, zoals buitenschoolse opvang ouders beter in staat stelt om te werken of te studeren. Bevordering van al deze vormen van en randvoorwaarden voor deelname aan het maatschappelijk leven is voor ons van groot belang. Dit komt tot uiting in:

- **Sociaal-culturele activiteiten en voorzieningen:** bij het verlenen van subsidies zullen wij meer sturen op de bijdrage aan de pijlers, door een verschuiving van subsidiëring achteraf naar het vooraf afspreken van te leveren kwaliteiten.
- **Sport:** een belangrijke vorm van maatschappelijk deelname. Wij kennen onszelf daarom een rol toe in het stimuleren van sporten, onder andere door in overleg met sportverenigingen actiever op nieuwe trends in te spelen.
- **Onderwijs:** nieuwe ontwikkelingen zoals het ontstaan van de brede school zullen ook in Binnenmaas gevolgen hebben. Een verbreding van het aanbod van functies binnen de basisschool zoals peuterspeelzaalwerk, kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang zal zijn beslag krijgen. Ons beleid is gericht op versterking van de huidige scholen. Daarnaast is het voorkomen van het vroegtijdig schoolverlaten van leerlingen een belangrijk speerpunt. Dit vereist een adequate uitvoering van de Leerplichtwet en de taken van het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt.
- **Vrijwilligers-, ouderen- en jongerenbeleid:** we sturen naar betere coördinatie hiervan, nadrukkelijk in overleg met het maatschappelijk middenkader. Dit willen we goed faciliteren, onder meer met centrale huisvesting en cursussen voor vrijwilligers. Er komt een integrale nota voor gemeentelijk ouderenbeleid. Hiertoe houden we huisbezoeken bij en enquêtes onder ouderen. Voor het jeugdbeleid is ons streven om met diverse instanties (zoals scholen, sociaal-cultureel werk, peuterspeelzalen en kinderopvang) een samenhangend en herkenbaar aanbod tot stand te brengen om de ontwikkeling van jeugdigen te stimuleren en te beïnvloeden. Achterliggende gedachte is dat ook jongeren moeten kunnen opgroeien tot tolerante, zelfbewuste en zelfstandige individuen met een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt, die actief kunnen deelnemen aan het maatschappelijk en culturele leven.
- **Werk en inkomen:** mensen met een uitkering willen we actief begeleiden in het vinden van werk. We richten met de andere gemeenten uit de Hoeksche Waard, vijf bedrijfsverenigingen en de arbeidsvoorziening RBA Rijnmond een regionaal Centrum voor Werk en Inkomen (cwi) op. Dit gaat maatregelen voor werk en inkomen meer vanuit één loket coördineren en stroomlijnen, mensen met een uitkering intensiever en individueel benaderen en gericht informatie verstrekken aan werkgevers.

- **Zorg en inkomen:** de verschuiving van taken naar het CWI, dat tot een grotere efficiency bij de uitvoering zal leiden, maakt het voor ons op termijn mogelijk om de aandacht meer te concentreren op die groepen waarvoor het CWI geen uitkomst biedt. Een meer geïntegreerde aanpak van (onder andere) minima- en uitkeringsbeleid moet dit ondersteunen.
- **Vervoer:** waar het ontbreken hiervan een drempel wordt voor sociale activiteiten kennen wij onszelf een actieve rol toe. We willen de mogelijkheid onderzoeken om ook voor een groep ouderen (die buiten de vergoedingen uit de Wet Voorzieningen Gehandicapten valt) vervoer op maat aan te bieden, in overleg met bedrijfsleven, vrijwilligers en andere gemeenten in de Hoeksche Waard.
- **Toegankelijkheid van wijken en voorzieningen voor gehandicapten:** er moet in overleg met het Provinciaal Samenwerkingsorgaan Gehandicaptenbeleid (PSG), de Seniorenraad en het Gehandicaptenplatform een keurmerk komen voor (her)inrichting van openbare ruimte en woonwijken. Bij nieuwbouw van accommodaties moeten vanaf het begin de eisen voor het ITS (Integraal Toegankelijkheids Symbool) in aanmerking worden genomen.

De dagelijkse fysieke leefomgeving

" ... onderhoud van straten en het groen moet worden verbeterd ... "

Er is ook een duidelijke wisselwerking tussen leefbaarheid en de dagelijkse fysieke leefomgeving. Een goed ingerichte en onderhouden omgeving draagt bij aan de leefbaarheid. Voor nieuwe woonwijken is het van belang dat er naast een goed stedenbouwkundig ontwerp ook rekening wordt gehouden met sociaal veilige en milieuvriendelijke aspecten, teneinde toekomstige problemen te voorkomen. Uit het onderzoek dat de Universiteit van Utrecht in 1996 onder onze bevolking heeft gehouden blijkt dat de meeste inwoners zich prettig en veilig voelen. Inwoners waarderen de kwaliteiten die Binnenmaas biedt. Nieuwkomers kiezen de dorpen in de Hoeksche Waard bewust als woonplaats vanwege de rust en de mooie omgeving. In Binnenmaas is dit met 32% zelfs veruit de belangrijkste verhuisreden van nieuwkomers.

Leefbaarheid voor alle groepen

De pijler leefbaarheid houdt in dat wij de aandacht richten op alle groepen in onze gemeente, met specifieke aandacht voor kwetsbare groepen. Voor het in stand houden en versterken van onze kwaliteiten is het echter ook van belang om bijvoorbeeld:

- in te zetten op recreatieve mogelijkheden, ook dicht bij huis in en direct rondom de dorpen, en op culturele voorzieningen
- een visie te geven op de vestiging van nieuwe huishoudens en verhuizing van eigen inwoners binnen de gemeente in relatie met de voorzieningen in de dorpen.

2.2 Onze identiteitsdragers en duurzame ruimtelijke inrichting en beheer

Duurzaamheid wordt vaak geassocieerd met milieuvriendelijk bouwen en het gebruik van bijvoorbeeld duurzame watersystemen. Duurzaamheid is ook: in een vroeg stadium milieukundige aspecten laten meewegen, om milieuhinder en procedures achteraf te voorkomen. Dit zijn belangrijke onderdelen van ons beleid, maar de grootste garantie voor duurzaamheid is blijvende waardering door de mensen die van een omgeving gebruik maken. Onzorgvuldige inrichting en beheer leiden sneller tot de noodzaak voor herstructurering en nieuwe investeringen. Positief gesteld zijn zorg voor de architectuur, de stedenbouwkundige opzet, de landschappelijke vormgeving, de inrichting van de openbare ruimte en het groen en compact ruimtegebruik dus naast milieuvriendelijke maatregelen minstens even belangrijke aspecten van duurzaamheid.

Onze "kroonjuwelen"

De Hoeksche Waard en ook Binnenmaas, krijgen van bewoners en bezoekers waardering voor het open landschap, het agrarische karakter, het water in en rond het "eiland" en de oevers, de grillige kreken, het natuurschoon van de slikken en gorzen, de dijkstructuur met zijn bomenrijen, de vele beeldbepalende gebouwen en beplantingen en de kleinschalige dorpskernen. Wij streven ernaar om onze "kroonjuwelen" ook voor de toekomst te behouden.

" ...deze visie geeft duidelijk aandacht aan het belang van kwaliteit van de gebouwde omgeving en de relatie tussen bouwwerken en landschap ... "

Bij nieuwe ontwikkelingen stellen wij steeds voorop dat ze moeten passen bij en bijdragen aan het eigen karakter, de identiteit van onze gemeente. Bij ontwikkelingen die zich op het eerste oog slecht verhouden met ons karakter sturen wij zoveel mogelijk naar alsnog een goede inpassing (bijvoorbeeld bij bedrijventerreinen door te sturen naar beeldkwaliteit en een goede inbedding in het landschap). Soms zal ook compensatie mogelijk zijn door identiteitsdragers elders in onze gemeente te versterken. Onze identiteitsdragers zijn uitgangspunt voor de kwaliteit waar wij naar streven bij nieuwe ontwikkelingen. In deze toekomstvisie benoemen wij ze en vertalen we ze door in kwalitatieve opgaven.

Behoud van identiteitsdragers staat niet gelijk aan een beleid waarin niets kan of mag. Maar we moeten er wel met zijn allen voor zorgen dat onze kroonjuwelen zowel bij klein- als grootschalige veranderingen hun waarde blijven houden. Waar mogelijk werken we eraan om de potenties die ze in zich dragen meer te benutten. En soms zal het ook mogelijk zijn om nieuwe identiteitsdragers toe te voegen.

De Binnenbedijkte Maas: belangrijke identiteitsdrager voor de beleving van onze gemeente

Verantwoordelijkheden voor beheer delen

" ... de waterkanskaart van waterschap, zuiveringschap en provincie is te gebruiken bij herziening van het bestemmingsplan... "

Inrichting is één stap, het ook instandhouden is daarna even essentieel. Daarom vragen wij zowel van onszelf als van particulieren vanaf het begin veel aandacht voor het **beheren van gerealiseerde kwaliteiten**. Ondernemers, ontwikkelaars, agrariërs, gebruikers, bewoners, bezoekers, allen dragen dagelijks bij aan het beheer en hebben een eigen verantwoordelijkheid. Goede voorbeelden zijn reeds de activiteiten van agrariërs voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer en de bijdragen van Hoeksche Waards Landschap, WLTO en de Stichting Rietgors.

Waar mogelijk stimuleren wij het om deze verantwoordelijkheid ook organisatorisch, juridisch en financieel vorm te geven, bijvoorbeeld in een opzet van de exploitatie van bouwprojecten die rekening houdt met een grotere voorinvestering in kwaliteit en langere termijnen om die investering terug te verdienen.

Water speelt een belangrijke rol in Binnenmaas. De Oude Maas, de Binnenbedijkte Maas, de grillige krek en de andere watergangen zijn belangrijke landschappelijke elementen. De oevermilieus lenen zich voor recreatie en hebben ook een grote natuurlijke waarde. Op het gebied van **integraal waterbeheer** zullen wij meer structureel samenwerken: met andere gemeenten, het waterschap en het zuiveringsschap. De Vierde Nota Waterhuishouding van het Rijk (november 1998) en het voorontwerp Integraal Waterbeheerplan Zuid-Holland Zuid 2 (juli 1998) bieden hiervoor het kader. Doelstellingen zijn meer aandacht voor de relatie tussen verhard en onverhard gebied (ook met gevolgen voor aanleg en situering van nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen, agrarische bedrijfsvoering en onttrekking van grondwater) en een grotere nadruk op veiligheid en het voorkomen van maatschappelijke kosten door wateroverlast.

Voortbouwen op bereikte duurzaamheid in De Grienden

Bij de nieuwbouwwijk De Grienden in Puttershoek hebben wij verschillende eisen op het gebied van duurzaamheid doorgevoerd. Bij volgende bouwplannen gelden de bereikte kwaliteiten in elk geval als minimum: in een beeldkwaliteitsplan moet de visie op architectuur en stedenbouw in relatie met de openbare ruimte worden vastgelegd. Het plan dient vervolgens tevens als toetsingskader voor welstandstoezicht. Waar mogelijk moet bij de inrichting worden uitgegaan van natuurlijk groenbeheer en aansluiting op bestaande groenstructuren. De eisen uit de checklist 'duurzaam bouwen' (afkomstig van het Rijk en uitgewerkt door de Regio Zuid-Holland Zuid) zullen worden gehanteerd. Tot slot is het streven om in elk plan een duurzaam watersysteem op te zetten met een gescheiden stelsel waardoor regenwater niet in het riool terechtkomt en onnodig wordt gezuiverd.

2.3 Openbare ruimte en beeldkwaliteit

Belangrijke voorwaarde voor het duurzaam instandhouden van onze kroonjuwelen is bekendheid ervan bij gebruikers en bezoekers. Voorwaarde voor bekendheid is dat de kroonjuwelen daadwerkelijk kunnen worden beleefd. Dit gebeurt vanuit de openbare ruimte.

Openbare ruimte is een essentieel aanknopingspunt voor ons streven naar duurzaamheid. Door de jaren heen veranderen functies, gevels, gebouwen, gebruik en de inrichting van percelen, maar wat het langste blijft is de hoofstructuur van de openbare ruimte. Zo blijven dijken, vaak met aan weerszijden bomenrijen, en krekken essentieel voor het beeld van onze gemeente. Het zijn sterke en belangrijke dragers voor onze identiteit en blijven dat ook, als we bij nieuwe ontwikkelingen de openbare ruimte als uitgangspunt nemen. Dit speelt bij behoud van kwaliteiten in de dorpen, maar ook bij grootschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied zoals bedrijventerreinen.

De beleving vanuit de openbare ruimte

Openbare ruimte is veel meer dan alleen het stelsel van wegen en paden. Ook alles wat vanaf de openbare ruimte zichtbaar en te beleven is beschouwen we als onderdeel van de openbare ruimte. Wij beperken ons daarom niet alleen tot een goede inrichting, beplanting, beheer en onderhoud van onze straten, dijken, wegen en openbaar groen, maar streven ook naar beeldkwaliteit van percelen en gebouwen van particulieren en bedrijven.

Wij leggen onszelf hoge eisen op, maar vragen ook van betrokken partijen om hun verantwoordelijkheden voor inrichting en beheer serieus te nemen en kwalitatief in te vullen. Het gaat om karakteristieke architectuur, eenheid van silhouetten van bebouwing en beplanting in het landschap, het open houden van zichtlijnen naar beeldbepalende elementen en het (visueel of fysiek) toegankelijk maken van belangrijke identiteitsdragere.

" ... bij de invulling van nieuwbouwplannen moet ook rekening gehouden worden met veiligheid ... "

Kwaliteitsuitgangspunten voor de openbare ruimte zijn:

- dat wij de verantwoordelijkheid op ons (blijven) nemen om te werken aan kwaliteit van **inrichting, sociale veiligheid en beheer van openbare ruimte**, bijvoorbeeld in bestratings- en herinrichtingsplannen, maar ook door veel aandacht te schenken aan een hoogwaardige openbare ruimte in nieuwbouwwijken als belangrijke bijdrage aan woongenot en duurzaamheid.
- dat we vanuit de openbare ruimte ook kwaliteitsvoorwaarden opstellen voor de **beeldkwaliteit, inrichting en het beheer van particuliere panden en percelen**, bijvoorbeeld door zoals in het Hoeksche Waard Omgevingsplan wordt voorgesteld in de hoofdlijnen van bestemmingsplannen te verwijzen naar ruimtelijke en architectonische kwaliteitsprogramma's, door welstandstoezicht aan te passen aan de kwaliteitsambities, en door onze bouwverordening en afgifte van vergunningen af te stemmen op de kwaliteitsprogramma's,
- dat bij functieveranderingen en nieuwbouw het leveren van een **bijdrage aan onze identiteitsdragers** een belangrijk uitgangspunt is,
- dat we bij grootschalige nieuwe ontwikkelingen zoeken naar het **delen van verantwoordelijkheden**, bijvoorbeeld door een vereniging van eigenaren waarin bedrijven die zich vestigen ook taken op zich nemen voor kwaliteitsbeheer,
- dat we een actieve rol nastreven in het behouden van **beeldbepalende gebouwen**. In totaal zijn in onze gemeente 48 gebouwen (molens, kerken, boerderijen en huizen) aangewezen als rijksmonument. Daarnaast hebben wij nog 55 gebouwen geïnventariseerd die historisch en beeldbepalend zijn maar (nog) geen rijksmonument zijn. Deels zullen wij daarin zelf onze verantwoordelijkheid nemen en hiervoor middelen vrijmaken, en in elk geval steunen wij actief de opname van deze gebouwen op provinciale en rijkslijsten.
- dat **reclamevoering** moet passen in de nagestreefde beeldkwaliteit en wildgroei moet worden voorkomen. Wij werken hiervoor een reclamebeleid uit met toetsingscriteria en instrumenten.

Nieuw beleid

De gemeente zal zich actief inzetten om gebruik te maken van beschikbare rijks- en provinciale subsidiestromen in relatie met nieuw ontwikkelde planvormen zoals IBOR's (Integrale Beleidsplannen Openbare Ruimte).

2.4 Ondernemersklimaat en werkgelegenheid

Het hebben van werk levert een wezenlijke bijdrage aan individuele ontplooiing en gaat maatschappelijke uitsluiting tegen. Leefbaarheid kent een grote wisselwerking met economische kwaliteit, aangevuld met actief beleid om langdurige afhankelijkheid van uitkeringen te voorkomen. De werkloosheid bedraagt in Binnenmaas niet meer dan 3,9% (oktober 1998), mede dankzij de nabijheid van Rotterdam en omgeving als centrum van werkgelegenheid.

Het ondernemersklimaat in de Hoeksche Waard en Binnenmaas is goed te noemen. Door de randvoorwaarden te blijven scheppen voor een **goed ondernemersklimaat** willen wij bijdragen aan het creëren en instandhouden van werkgelegenheid. Agrariërs en bedrijven moeten zich kunnen ontwikkelen en het moet planologisch mogelijk worden gemaakt om investeringen te plegen. Bedrijvigheid uit de Hoeksche Waard moet ruimte krijgen om zich te vestigen op een nog aan te leggen regionaal bedrijventerrein. Voor een gezonde detailhandel zijn bereikbaarheid, nabijheid van openbaar vervoer en aanwezigheid van voldoende parkeergelegenheid belangrijk.

Ook voor ons economisch beleid streven wij naar **duurzaamheid**. We geven een bredere invulling aan het scheppen van een goed ondernemersklimaat dan in het dagelijks taalgebruik wordt verstaan. Uitbreiding van bestaande bedrijvigheid en vestiging van nieuwe functies moet samengaan met een ruimtelijke inrichting en beheer en met sociale aspecten. Zo dient het project Kwaliteit in de Kern (kwik) om ondernemers in het centrum van Puttershoek ruimte te geven voor uitbreiding, voldoende parkeergelegenheid te bieden en tegelijkertijd een kwaliteitsslag voor de openbare ruimte te maken, wat ook direct in het belang van de ondernemers zelf is. Ons streven naar economische duurzaamheid werken wij onder andere verder uit in:

- samenwerking met andere overheden om beter op kwaliteit van **nieuwe bedrijven-terreinen** te kunnen sturen,
- acties voor revitalisering van het bedrijventerrein **Boonsweg**,
- in overleg met bedrijven handhaven van **milieutechnische kwaliteit** en voor vergunningen bewerkstelligen van een verschuiving naar eigen verantwoordelijkheden van de bedrijven zelf
- het opstellen van een **kwalitatief bedrijfsprofiel** voor het soort bedrijven dat zich van buiten de Hoeksche Waard in Binnenmaas kan vestigen,
- het stimuleren en in gang zetten van **samenwerking** tussen gemeente en ondernemers en tussen ondernemers onderling, onder andere voor kwaliteitsbeheer
- ontwikkelen van de **Locatie Reedijk** als knooppunt van servicegerichte bedrijven gekoppeld aan het busstation Heinenoord en het kruispunt van de A29 met de N217
- mede omdat wij voor bedrijven op bestaande locaties niet onbeperkt uitbreiding willen toestaan, samen met andere gemeenten in de Hoeksche Waard ruimte bieden voor uitbreiding van de **regionale bedrijvigheid**.

2.5 Bereikbaarheid van voorzieningen

Bereikbaarheid van voorzieningen voor verschillende doelgroepen is een belangrijke randvoorwaarde voor maatschappelijke deelname. Voor ons beleid is een onderscheid tussen commerciële en niet-commerciële voorzieningen van belang.

Commerciële voorzieningen

De vestiging van commerciële voorzieningen laat zich maar in beperkte mate sturen. Processen als het verdwijnen van voorzieningen als winkels uit dorpen, concentratie en schaalvergroting spelen zich in heel Nederland af. Voor een deel betekent dit dat consumenten zich hieraan moeten aanpassen; voor sommige voorzieningen zijn grotere afstanden al vanzelfsprekend. Voor een deel veroorzaken consumenten natuurlijk ook zelf de schaalvergroting door grotere mobiliteit. Wij zijn wel verantwoordelijk voor het scheppen van randvoorwaarden en het sturen in de locatiekeuze, de (sociale) bereikbaarheid, de beeldkwaliteit, een goed ondernemers- en vestigingsklimaat en versterking van identiteit.

Niet-commerciële voorzieningen

Voor veel niet-commerciële voorzieningen dragen wij (een deel van de) verantwoordelijkheid, mede doordat wij bijdragen aan de financiering. Ook voor enkele niet-commerciële voorzieningen spelen concentratie en schaalvergroting een rol, zoals de laatste jaren in Nederland in het onderwijs is te zien. Tegelijkertijd ontstaat een toenemende behoefte aan voorzieningen dicht bij huis, bijvoorbeeld voor recreatie. Naast deze maatschappelijke ontwikkelingen spelen bij het aanbieden van niet-commerciële voorzieningen de schaarste van middelen een rol, en ons streven om een goede kwaliteit van voorzieningen te handhaven.

Door deze maatschappelijke en financiële veranderingen is niet langer het standpunt te handhaven dat elk dorp over alle voorzieningen beschikt. Wij willen dit aangrijpen om nieuwe keuzes te maken en, ook rond het huidige voorzieningenaanbod, tot een kwalitatieve heroriëntatie te komen. Belangrijke afwegingsfactoren voor voorzieningen zijn: de mobiliteit van de doelgroepen, de mate waarin het als sociale ontmoetingsplaats in de dorpskern functioneert, de betaalbaarheid voor gebruikers, de kwaliteit van de activiteiten en de gemeentelijke kosten voor het instandhouden. Per voorziening zal moeten worden afgewogen welk belang het zwaarst weegt. Indien wordt gekozen voor clustering en multifunctioneel gebruik, dan moet dit bijdragen aan kwaliteitsverhoging.

Voorzieningen in de directe woonomgeving

Aspecten die een rol spelen om ervoor te kiezen om voorzieningen in de directe woonomgeving te houden zijn:

- de **betaalbaarheid** van voorzieningen, zowel voor de gebruikers als de gemeente,
- de mate waarin de voorziening de functie van **ontmoetingsplaats** in de dorpskern vervult,
- de aanwezigheid van doelgroepen in een dorp waarvan de activiteiten gebonden zijn aan de **loopafstand**, wat betekent dat voorzieningen bereikbaar moeten zijn (bijvoorbeeld bejaardensoos en kinderspeelplaatsen),
- de behoefte aan **recreatieve activiteiten** dicht bij huis als belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid, bijvoorbeeld voorzieningen voor het uitlaten van de hond, een groene omgeving om te joggen en sportvoorzieningen.

Slechts 10% van de inwoners van Binnenmaas zegt overigens uitsluitend gebruik te maken van voorzieningen in het eigen dorp. Deze groep bestaat uit minder mobiele mensen die daardoor een veel sterkere lokale oriëntatie hebben: ouderen, lager opgeleiden, lage inkomensgroepen, allochtonen en langdurig werklozen.

Sport en recreatie in de nabije omgeving zijn belangrijk voor de leefbaarheid in Binnenmaas

Verbeteren van bereikbaarheid

Wij zullen aanvullend op de kwalitatieve heroriëntatie voor de locaties van niet-commerciële voorzieningen ook maatregelen nemen om de bereikbaarheid van voorzieningen te verbeteren. Kwaliteitsuitgangspunten hiervoor zijn:

- aandacht voor het huidige **openbaar vervoer stelsel**, waaronder de plaatsing van bushaltes in dorpen (dit vergt overleg met het openbaar vervoerbedrijf) en alternatieve vervoerwijzen
- initiatieven stimuleren die bijdragen aan **vergroten van rendement** van openbaar vervoerlijnen door een groter comfort of tijdsbesparing voor de gebruikers (bijvoorbeeld service-activiteiten bij busstations die leiden tot meer reizigers)
- aandacht voor goede en veilige **fiets- en wandelroutes**

- waar nodig maatregelen nemen voor de **bereikbaarheid per auto**, zoals parkeer-voorzieningen
- voor voorzieningen waarvan de doelgroep vooral van het openbaar vervoer gebruik maakt bij herplaatsing of concentratie kiezen voor ook toekomstig **goed bereikbare locaties**. In het algemeen zijn vooral vrouwen en jeugd veel aangewezen op het openbaar vervoer. Voorzieningen voor deze doelgroepen op het niveau van de gehele gemeente zouden – vanuit de bereikbaarheid geredeneerd – moeten worden gesitueerd in de nabijheid van het busstation Heinenoord
- soms is het omgekeerd ook mogelijk om **voorzieningen naar mensen toe** te brengen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van nieuwe technieken over het kabelnetwerk maar ook door zorgvoorzieningen aan huis aan te bieden zoals wij organiseren bij het Wonen-plus project in Mijnsheerenland en meer in het algemeen de maatregelen die wij nemen om ouderen zoveel mogelijk in staat te stellen om thuis te blijven wonen, zoals een warme maaltijd-voorziening en dagopvang voor ouderen
- bij niet-commerciële voorzieningen staan de **activiteiten**, en niet de gebouwen centraal in ons beleid. De gebouwen zijn slechts een middel. De laatste jaren zijn wij geconfronteerd met gebouwen die niet voldoen of onderbezet zijn. Privatiseren van een aantal accommodaties, en daarmee gebouwen openstellen voor commercieel (mede)gebruik biedt een oplossing om meer te investeren in activiteiten en minder in gebouwen. Bij privatisering staat centraal dat activiteiten een plek houden en de toegang betaalbaar blijft.

Visie op toekomstige vestiging van bewoners

Wij zullen in de toekomst bij de vestiging van nieuwe inwoners of verhuizing van eigen inwoners meer rekening moeten houden met de bereikbaarheid van het voorzieningen-aanbod. Dat betekent: met het soort woningen dat wordt gebouwd en het volkshuisvestingsbeleid erop sturen dat bewoners met een geringere mobiliteit vooral in de directe omgeving van voorzieningen terecht komen en niet op grote afstanden.

Het basisonderwijs in Binnenmaas

De gemeentelijke taken op het gebied van het onderwijs zijn toegenomen door decentralisatie van het rijk naar de gemeenten. Voor Binnenmaas geldt dit voor de huisvesting en de onderwijsbegeleiding. In de toekomst is het niet ondenkbaar dat met het oog op de komst van asielzoekers ook op het gebied van taalonderwijs een gericht beleid zal moeten worden gevoerd. Het lokaal onderwijsbeleid omvat: huisvesting, onderwijsbegeleiding en het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten.

Op het gebied van de huisvesting moet er blijven flexibel worden ingespeeld op onderwijskundige ontwikkelingen, zoals invoering van computerondersteund onderwijs, zorgverbreding, e.d. Ook klassenverkleining en – op een termijn van 10 à 15 jaar – dalende leerlingenaantallen hebben gevolgen voor de huisvesting van scholen. Nieuwe scholen zullen zo worden gebouwd dat bij terugloop van het leerlingenaantal klaslokalen betrekkelijk eenvoudig zijn om te vormen voor andere bestemmingen als voor kantoren of wonen.

De taak van de gemeente als schoolbestuur van het openbaar onderwijs zal een belangrijke wijziging ondergaan. Nu is nog sprake van integraal bestuur (gemeente en schoolbestuur vallen samen). De vergroting van de taken van de gemeente op het vlak van het lokaal onderwijsbeleid noodzaakt tot een afsplitsing van de taken als schoolbestuur van het openbaar onderwijs. De verzelfstandiging van het openbaar onderwijs zal worden voorafgegaan door **versterking van het management en het invoeren van bovenschol management** om te komen tot een grotere efficiency en bundeling van kwaliteiten op het gebied van bestuur en beheer van de financiële middelen. Een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad heeft in 1999 gestalte gekregen, evenals het personeelsbeleidsplan. Na de verbetering van het inzicht in de financiële positie van het openbaar onderwijs kan dan de verzelfstandiging worden vormgegeven.

Het is niet uitgesloten dat op termijn het verzelfstandigde openbaar onderwijs op zal gaan in een groter (Hoeksche Waards) verband.

2.6 Sociale veiligheid en verkeersveiligheid

Onze inwoners zijn over het algemeen te spreken over de **sociale veiligheid** in Binnenmaas. In onze woonwijken heerst een rustige sfeer. Wij hechten er groot belang aan om dit te handhaven en waar mogelijk te verbeteren. Voor ontbreken van sociale veiligheid zijn veel factoren van belang, zoals inbraken, vandalisme en diefstal op straat. Maar minstens even belangrijk is het gevoel van onveiligheid door onoverzichtelijke situaties op straat, duisternis, gebieden met alleen bedrijven die 's avonds zijn gesloten, aanwezigheid van schuilplekken voor potentiële daders en afwezigheid van sociale controle op straat.

Onze inwoners zijn tevreden over de meeste van deze aspecten, maar geven aan dat vooral voor **verkeersveiligheid** en **inbraakpreventie** verbeteringen gewenst zijn. Beide zijn belangrijke onderwerpen van ons beleid. Bij nieuwbouw passen we de eisen toe uit het *Keurmerk Veilig Wonen*, toetsingskader voor inbraakpreventie en veiligheid van woningen, winkels en voorzieningen en de aanwezigheid van vluchtwegen en brandgangen.

" ... de woningstichting wil haar steentje bijdragen aan vergroting van het gevoel van veiligheid ... "

Voor verbetering van de **verkeersveiligheid** werkt de gemeente volgens de richtlijnen van *Duurzaam Veilig Verkeer*. Dit is een convenant tussen de Vereniging Nederlandse Gemeenten, Het Interprovinciaal Overleg, de Unie van Waterschappen en de minister van Verkeer en Waterstaat. In bestaande wijken voeren we het beleid in het komend decennium geleidelijk in. Eerst op de ergste knelpunten en daar waar aanpassing van het wegennet is te combineren met het regulier onderhoud. Straten in nieuwbouwwijken zullen we vanaf het begin af aan volgens deze richtlijnen inrichten.

Concrete voorbeelden van verbetering zijn:

- Het kruispunt van de Sportlaan met de provinciale weg N 217 wordt geherstructureerd in een rotonde. Wij zullen onderzoeken in hoeverre het **aanleggen van rotondes** ook een oplossing biedt om de veiligheid van andere kruispunten in onze gemeente te verbeteren.
- Wij stimuleren scholen om **verkeersveilige schoolroutes** te ontwikkelen. Indien de school het initiatief neemt, participeren wij ook financieel. In Maasdam is hiermee een succesvolle start gemaakt.

Bij ruimtelijke inrichting en planvorming zijn voor de sociale veiligheid in elk geval de volgende kwaliteitsuitgangspunten van belang:

- de aanwezigheid van **"sociale ogen"** op het niveau van de straat waar men loopt (dus geen gevels zonder ramen of rolluiken zonder doorkijk op begane grond)
- gezien kunnen worden in een **overzichtelijke omgeving**, o.a. door zichtlijnen, verlichting en inrichting van de openbare ruimte, multifunctionele bebouwing (bijvoorbeeld niet alleen bedrijfsgebouwen) en een helder onderscheid tussen publieke en private ruimte,
- **maatschappelijke betrokkenheid** bij de omgeving en je er vertrouwd in voelen draagt bij aan een groter gevoel van veiligheid; mensen moeten kunnen deelnemen in het beheer en invloed uitoefenen op de inrichting van hun eigen wijk of buurt
- **attractiviteit van de omgeving** zoals een fraaie inrichting, een verzorgd beheer, en goede verlichting,

- een **heldere structuur** en inrichting van de omgeving waardoor mensen zich gemakkelijk kunnen oriënteren: het idee dat men niet is ingesloten en dat er voldoende mogelijke vluchtwegen zijn vergroot het gevoel van veiligheid,
- vroegtijdig overleg met **betrokken organisaties** zoals politie en brandweer die een belangrijke taak hebben op het gebied van veiligheid en specifieke kennis kunnen inbrengen,
- een goede **voorlichting** aan bewoners en bedrijven over inbraakpreventie door gemeente in samenwerking met politie en woningcorporatie.

2.7 Samenwerking en onze rol in het maatschappelijk krachtenveld

Op eigen kracht kunnen wij de ambities niet waarmaken. Hier zijn anderen voor nodig. Wij richten ons er dan ook op om inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en collega-overheden actief bij de voorbereiding en de uitvoering van het geformuleerde beleid te betrekken.

Verantwoordelijkheden van burgers, bedrijven en maatschappelijk middenveld

Mondige burgers en een brede samenwerking met de markt vragen om een nieuwe aanpak. Onze rol is daarbij stimulerend, initiërend, coördinerend en soms ook juist bewust afstand nemend. Dit alles vanuit een grote betrokkenheid bij het welvaren en welzijn van de bewoners van Binnenmaas. Wel blijven wij in veel gevallen verantwoordelijk voor de uiteindelijke beslissingen. Juist bij samenwerking is het belangrijk om helder te houden dat wij die verantwoordelijkheid ook op ons nemen.

" ... het is sowieso al goed om van elkaars activiteiten op de hoogte te zijn ... "

Afstand nemen houdt in dat anderen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheden. Voor burgers en andere participanten betekent dit niet meer 'over ons en zonder ons', maar 'in samenspraak en vanuit eigen verantwoordelijkheden'. Samenwerken draagt bij aan het behalen van doelstellingen die partijen afzonderlijk niet halen.

De inbreng van burgers is essentieel bij het formuleren en bereiken van de gewenste doelstellingen en het versterkt de relatie burger – bestuur. Vroegtijdig elkaars kennis uitwisselen is in veel gevallen ook nuttig omdat partijen ons informatie aanreiken voor het bereiken van oplossingen. Tegelijkertijd is dit een bijdrage aan een groter gevoel van betrokkenheid bij de eigen woon-, werk- en leefomgeving.

Wij ondersteunen actief initiatieven voor het delen van verantwoordelijkheden, onder andere met:

- het opzetten van een **vrijwilligersbeleid**,
- **wijk- en buurtbeheerprojecten**, waarin we de zorg voor de openbare ruimte met bewoners delen en tegelijkertijd de betrokkenheid van bewoners bij hun eigen woon-omgeving vergroten
- het meer betrekken van en een zelfstandige rol geven aan het **maatschappelijk middenveld** bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid, waar mogelijk door ons gefaciliteerd.
- **vroegtijdig uitwisseling van kennis** in plaats van alleen inspraak achteraf, zoals wij hebben toegepast in het project Kwaliteit in de Kern in Puttershoek en woningbouwproject Zomerland in Heinenoord.

Ook met het bedrijfsleven en investeerders willen wij de samenspraak verder aangaan, bijvoorbeeld door de revitalisering van bedrijventerrein Boonsweg met de ondernemers en het ondernemersplatform Kontaktgroep voor Industrie en Nijverheid Hoeksche Waard (KINH) gezamenlijk op te pakken. De lijnen en prioriteiten van de Toekomstvisie vormen hiervoor een denk- en afstemmingskader.

Plaatselijke ambities en regionaal denken

Binnenmaas kan niet zonder de burens. De communicatie en het overleg met de andere gemeenten in de Hoeksche Waard, de provincie, en over het water heen met omliggende gemeenten en regio's zullen wij voortzetten. Samenwerken en gezamenlijk verantwoordelijkheden dragen in de Hoeksche Waard blijven wij ook in de toekomst nastreven.

Veel voorzieningen en werk bevinden zich buiten Binnenmaas. Voortdurende afstemming op regionaal niveau is daarom van direct belang voor onze bewoners en onze bedrijven. Wij blijven actief in regionale samenwerkingsverbanden. Samenwerken gebeurt niet alleen omdat wij onderling afhankelijk zijn van elkaar, maar ook omdat samenwerken het ontwikkelen van de eigen ambities niet in de weg staat, maar integendeel vaak mogelijk maakt.

Binnenmaas en haar landelijk gebied

Binnenmaas heeft vanouds een overwegend agrarisch karakter. De eerste bewoning na de Sint Elisabethvloed vond plaats aan de inpolderingsdijken en aan kreekkruggen. Vanaf deze elementen zijn de polders ontwikkeld. De Hoeksche Waard heeft haar landelijke identiteit tot op heden grotendeels behouden. Wel krijgt de Hoeksche Waard in nationaal en provinciaal beleid steeds meer aandacht voor stedelijke ontwikkelingen in de nabijheid van de Zuidvleugel van de Randstad. Een ontwikkeling naar suburbanisatie is in de noordrand ook waarneembaar, vooral in Oud-Beijerland en 's-Gravendeel. Ruimteclaims als de HSL langs 's-Gravendeel en – in de verdere toekomst – plannen voor het doortrekken van de A4 naar het zuiden langs Oud-Beijerland zullen dit versterken.

Ten opzichte van deze buurgemeenten is in Binnenmaas het landelijk karakter bij woningbouw meer in stand gebleven. De bewoning is verspreid over de kenmerkende kleinere dorpen en de lintbebouwing langs de dijken in buurtschappen. Het volgende hoofdstuk gaat in op identiteit en toekomstige opgave voor de dorpen, dit hoofdstuk gaat in op het landelijk gebied.

Oude historische dijken, beplant met bomenrijen: kenmerkend voor ons landelijk gebied

Ons landelijk gebied kent uit zichzelf een voortdurende dynamiek met functieveranderingen en nieuwe vormen van gebruik. Bovendien is het een zoekgebied voor diverse (boven)regionale functies voor bedrijvigheid, voorzieningen, natuur en recreatie en infrastructuur. Deze interne en externe dynamiek leidt tot de vragen: welke veranderingen zijn in de nabije periode te voorzien, wat betekent dit voor de kwaliteiten van ons landelijk gebied, hoe kunnen we nieuwe ontwikkelingen ruimte bieden maar wel onze identiteit in stand houden en hoe kunnen wij daar invloed op uitoefenen.

Belangrijke ontwikkelingen in de komende jaren zijn:

- de veranderingen in de **agrarische sector**, waaronder intensivering enerzijds en vrijkomen van agrarische bebouwing door schaalvergroting anderzijds
- groeiende behoefte aan **recreatiemogelijkheden** dicht bij huis
- de relaties met **archeologie** in Binnenmaas, mede gezien de recente nieuwe vondsten in de bodem
- de **bestuurlijke en economische druk** op de noordrand van de Hoeksche Waard neemt toe, mede gezien de keuze voor het open houden van het Groene Hart en de keuze tegen nieuwe bedrijventerreinen in IJsselmonde ter vergroting van de mainport Rotterdam. Deze druk zal ook in Binnenmaas tot ingrijpende veranderingen leiden

- **grootschalige ontwikkelingen**, deels veroorzaakt door onze eigen regionale dynamiek, deels door druk vanuit de linker Maasoever van Rijnmond. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van een multifunctioneel servicepunt rond het kruispunt van de A29 en de N217 (de Locatie Reedijk), de aanleg van de Hoge Snelheids Lijn door de Hoeksche Waard, natuurontwikkeling in de noordrand, een bovenregionaal bedrijventerrein dat volgens planning 250 hectare netto groot moet worden en de op 90 hectare geraamde behoefte aan bedrijventerrein voor regionale bedrijvigheid. De werkelijke grootte en locatie van deze twee als laatst genoemde grootschalige ontwikkelingen zijn momenteel op rijksniveau onderwerp van discussie.

3.1 Karakteristieken en identiteitsdragers in het landelijk gebied

Het grootste deel van onze gemeente heeft momenteel een **agrarische functie**. Dit is voornamelijk akkerbouw, met hier en daar veeteelt en glastuinbouw. In de laatste decennia hebben ruilverkaveling en dorpsuitbreidingen het landschappelijk aanzien gewijzigd, maar is het open karakter van ons landelijk gebied bewaard gebleven.

De historische dijkstructuur laat nog steeds de **oude polderstructuur** zien. De polders ten noorden van de Binnenbedijkte Maas (jonge zeekleigronden) zijn vooral in gebruik als bouwland. De oudste polders zijn St. Anthoniepolder en Munnikenland van Westmaas ten zuiden daarvan. Deze zijn ontstaan op de voormalige veenkernen of door inpoldering van de eerste opwassen. Ze hebben een karakteristieke ronde vorm, lagere gronden die in gebruik zijn als grasland en een grote natuurlijke waarde en beeldkwaliteit. Het Munnikenland van Westmaas is planologisch beschermd (Streekplan Zuid-Holland Zuid).

" ... bewoners wijzen de Binnenbedijkte Maas aan als een belangrijk recreatief element ... "

Water speelt een belangrijke rol in Binnenmaas. De Oude Maas, de Binnenbedijkte Maas, de grillige krekens en de andere watergangen zijn belangrijke landschappelijke elementen, met daaromheen de oevermilieus waarin wordt gerecreëerd, maar die ook een grote natuurlijke waarde hebben.

De **A29**, de **N217** en de **provinciale weg** tussen Mijnsheerenland en Klaaswaal zijn verbindingen die los staan van de historische polderstructuren, maar wel de wegen waarvandaan veel mensen een indruk van onze gemeente krijgen. Ook de HSL komt voor een klein deel over ons grondgebied te lopen, vanuit de tunnel onder de Oude Maas door komt de lijn bij de Molendijk de Hoeksche Waard in. De HSL wordt zorgvuldig ingepast in het landschap. Mede vanuit het oogpunt van landschappelijke inpassing en behoud van landschappelijke identiteit (o.a. het natuurgebied ten oosten van Puttershoek) is ervoor gekozen om de HSL op ons grondgebied richting het noorden ter hoogte van de Molendijk door een verdiepte tunnelingang aan te leggen.

De belangrijkste identiteitsdragers in ons landelijk gebied zijn:

- Het **agrarisch gebruik** van een groot deel van ons grondgebied.
- De **dorpen** en de **buurtschappen** langs bebouwingslinten in het open landschap; hun silhouet in het landschap en de herkenbaarheid van de dorpen als afzonderlijke bebouwingskernen.
- De sterk aanwezige **dijkstructuur**, veelal beplant met bomenrijen. Hoge boombeplanting schept vanaf de dijken een gevoel van ruimte, door het contrast tussen de beslotenheid van de dijken en de zichtlijnen naar het omliggende uitgestrekte landbouwgebied. De dijken begrenzen de strakke polders – een landschapskarakter dat grotendeels door menselijk ingrijpen tot stand is gekomen.
- De kronkelende, natuurlijke **kreken** – met plaatselijk fraai ontwikkelde rietoevers – vormen een verrassend contrast met de meer strakke dijkstructuur.
- De **Binnenbedijkte Maas** is een zeer bijzonder landschappelijk element; aan dit

centraal gelegen water – een afgesloten oude rivierarm – dankt de gemeente haar naam. De fraaie ligging van de dorpen aan de koppen, de zichtlijnen en de recreatiemogelijkheden maken het tot een echte "kroonjuweel". Net als de kreken is de Binnenbedijkte Maas onderdeel van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur.

- De **oevers van de Oude Maas**, onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur, maken het eilandkarakter van de Hoeksche Waard tastbaar en aantrekkelijk vanwege de zichtlijnen, de mogelijkheden voor recreatie en de belangrijke natuurlijke functie.
- De **monumentale boerderijen** en de **erfbplantingen** die vrij in het landschap staan dragen bij aan de schoonheid en de verzorgdheid van het landschap. Een goed verzorgd erf straalt "rijkdom" uit. Vooral bij oudere boerderijen komen monumentaal beplante erven voor, die groene eilanden vormen in de open ruimte. De erven hebben ook een belangrijke ecologische functie als uitwijkplaats en "stapsteen" voor planten en dieren.
- Recent is gebleken dat onze gemeente een grote rijkdom kent aan **archeologie** en waarschijnlijk al minstens 4.500 jaar wordt bewoond. Dit cultuur-historisch erfgoed betekent een nieuwe identiteitsdrager.

Monumentale boerderijen en erfbplanting liggen als groene eilanden in de open ruimte

3.2 Overstijgende kwalitatieve opgaven en uitgangspunten voor de toekomst van het landelijk gebied

Behoud en versterking van het karakter van open landschap met bomenrijen en historische dijken moet en kan samengaan met een gezonde agrarische sector en beleving van onze identiteitsdragers. De onderlinge relaties tussen de volgende ontwikkelingen zijn daarom belangrijk:

- het open landschap
- schaalvergroting, intensivering en veranderingen in de agrarische sector
- archeologie: minstens 4.500 jaar rijkdom
- recreatie en natuurontwikkeling: de beleving van onze identiteitsdragers
- mobiliteit in en door het landelijk gebied
- zendmasten en antennes: nieuwe hoogbouw in ons landelijk gebied?

Ons open landschap met bomenrijen en historische dijken

Wij ondersteunen de uitgangspunten die voor het landschap zijn geformuleerd in het Hoeksche Waard Omgevingsplan en in het Landschapsbeleidsplan. Uitgaande van de Hoeksche Waard één en ondeelbaar zal het landschap in Binnenmaas met al zijn eigen karakteristieken blijven aansluiten bij de landschappelijke eigenschappen van de streek. Voorgenomen nieuwe ontwikkelingen zullen ruimtelijk en functioneel worden ingekaderd binnen het totaal van de Hoeksche Waard.

De opgaven zijn:

- Het **open karakter** vanaf de hooggelegen dijken zoveel mogelijk in stand houden en zorgvuldig omgaan met de dijkzones. De bebouwingskarakteristiek van de dijken moet worden behouden. Ook bij nieuwbouw moet deze karakteristiek worden voortgezet. Dit betekent gesloten gevelwanden dicht op de dijken vermijden om de zichtlijnen op het omliggende landschap open te houden, en sturen naar een beeldkwaliteit die past bij het dijkkarakter.
- Aanwezige **bomenrijen en erfbeplantingen** verdienen bijzondere aandacht. In de afgelopen decennia is het aantal erfbeplantingen afgenomen door iepenziekte, de slechte kwaliteit van veel populieren die na de watersnoodramp van 1953 zijn aangeplant en een verminderde belangstelling en minder financiële mogelijkheden vanuit de agrarische sector. Waar mogelijk worden weer dubbele bomenrijen aangeplant, karakteristiek voor de Hoeksche Waard als geheel, maar de laatste decennia grotendeels uit Binnenmaas verdwenen. Wij werken van harte mee aan het aanplanten van bomenrijen langs historische dijken, zoals nu reeds gebeurt vanuit land-inrichtingsprojecten en het Landschapsbeleidsplan.
- Het **dijkenpatroon** en de herkenbaarheid van afzonderlijke historische polder-eenheden en verscheidenheid in maatvoering moet worden versterkt. Nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied worden alleen toegestaan vanuit een kwaliteitskader voor de gehele betreffende polder-eenheid. De dijken worden meer geaccntueerd door handhaving en uitbreiding van de beplantingen.
- De dorpen moeten herkenbaar blijven als **zelfstandige gemeenschappen** met een beeldbepalend silhouet in het open landschap. Bij nieuwbouw en beplanting vormen zichtlijnen het uitgangspunt.
- Nieuwe ontwikkelingen moeten **duurzaam en kwalitatief** plaatsvinden en een goede inbedding in het landschap krijgen. Wij zullen in overleg met betrokken partijen aansturen op een hoogwaardige beeldkwaliteit, zoals dat bij plan Hofwijk in Mijnsheerenland is gedaan met een groenzone aan de noordzijde. Op identiteitsbepalende zichtlocaties moet dit extra aandacht krijgen.

De historische dijkstructuur in Binnenmaas

Schaalvergroting, intensivering en functieveranderingen in de agrarische sector

" ... terecht dat de agrarische functie veel aandacht krijg; het is een belangrijke drager van de identiteit ... "

Vergeleken met andere gebieden staat de agrarische sector er in de Hoeksche Waard gunstig voor. De Gebiedsvisie Hoeksche Waard van de Westelijke Land- en Tuinbouworganisatie geeft aan dat de landbouwsector een goede gebiedsstructuur heeft, niet met mestoverschotten kampt en er in het algemeen belangstelling is voor bedrijfsopvolging.

Al geruime tijd vindt **schaalvergroting** plaats in de agrarische sector. Dalende prijzen en toenemende concurrentie (liberalisering van de agrarische markt) dwingen agrariërs om steeds efficiënter te produceren. Schaalvergroting is voor hen een oplossing, mits voldoende grond beschikbaar is, of kan komen door andere bedrijven over te nemen.

Een tweede oplossing is om op **intensievere teeltvormen** over te gaan, door te kiezen

voor gewassen met een hogere opbrengst per vierkante meter. Een gemiddeld volwaardig akkerbouw bedrijf is 50 hectare groot, een vollegrondstuinbouwbedrijf 3 tot 15 hectare (afhankelijk van het gewas). Het meest intensief is glastuinbouw.

Een derde oplossing ligt in de **combinatie van landbouw met andere activiteiten**. Het landelijk gebied is behalve voor agrariërs ook steeds meer het domein voor recreatie, ontwikkeling en beheer van natuur en landschap, landelijk wonen, dienstverlening en bedrijvigheid in het landelijk gebied. Nevenactiviteiten leveren voor veel agrariërs een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van het bedrijf. Goed voorbeeld in Binnenmaas zijn de activiteiten van de Stichting Rietgors voor agrarisch natuurbeheer, kamperen bij de boer, bemiddeling bij huisverkoop en promotie.

Deze processen zijn in Binnenmaas alle zichtbaar, waarbij ook meespeelt dat de landbouw te maken krijgt met concurrerende ruimteclaims (woningbouw, natuurontwikkeling en bedrijventerreinen). Bovendien zoeken landbouwbedrijven die moeten wijken voor de verstedelijking in IJsselmonde ook naar vestigingsplekken in de Hoeksche Waard.

Gevolgen zijn in Binnenmaas:

" ... sociale, economische en ruimtelijke ontwikkelingen gaan door en het is niet vanzelfsprekend dat de milieukwaliteit dezelfde blijft ... "

- er is sprake van **stijgende grondprijzen**
- een verschuiving van akkerbouw naar **vollegrondstuinbouw**; een verschuiving naar glastuinbouw vindt vooralsnog minder plaats, maar wel nemen de aanvragen voor een combinatie van vollegrondstuinbouw en glas toe (het gemengde type); vanwege milieuregelgeving is het overigens steeds minder rendabel om solitaire kassen te plaatsen, waardoor in de toekomst meer aanvragen voor concentraties zijn te verwachten
- een afname van het aantal **extensieve agrarische bedrijven**
- **vrijkomende agrarische bebouwing** (woningen en bedrijfsgebouwen), die wordt aangewend voor bedrijfs- en woondoeleinden
- schaalvergroting en intensivering gaan samen met **nieuwe en grotere agrarische bedrijfsbebouwing**: dit is zichtbaar aan de buitenzijde van de buurtschappen en op incidentele locaties in het landelijk gebied.

Onze opgave is om te streven naar een gezonde en duurzame agrarische bedrijfstak ter behoud van onze agrarische identiteit, onze natuur en recreatiewaarden. Dit sluit aan bij het streven in het Hoeksche Waards Omgevingsplan en het Streekplan om het agrarisch grondgebruik in de Hoeksche Waard zoveel mogelijk te continueren. Veranderingen moeten we aangrijpen om combinaties te zoeken met behoud van kwaliteiten in het landschap. We moeten voorkomen dat een sluipende verstedelijking leidt tot het verdwijnen van de kwaliteiten en identiteitsdragers. We steunen actief de combinatie van agrarisch bedrijf met recreatie en natuurontwikkeling.

- Voor **vrijkomende boerderijen** gaat onze voorkeur uit naar woonbestemming of functies die recreatie ondersteunen. Kwaliteitseisen worden in de herziening bestemmingsplan landelijk gebied (zie verder) ontwikkeld. Op sommige locaties is ook onder randvoorwaarden (beeldkwaliteit, verkeerssituatie, verwachte groei) vestiging van bedrijven mogelijk.
- Gezien de kwaliteiten van ons open landschap zullen wij vestiging van nieuwe concentraties voor **glastuinbouw** in Binnenmaas weren.
- Het gebied ten zuidoosten van Maasdam is onderdeel van het **landinrichtingproject** Hoeksche Waard Oost, dat tot doel heeft om met herverkaveling het voortbestaan van een gezonde landbouw te waarborgen, maar wel in combinatie met versterking van dijken, ecologische waarden en beleving van kreken en kreekoevers, en aandacht voor agrarisch natuurbeheer.

De negen bestemmingsplannen voor het landelijk gebied in Binnenmaas worden herzien tot

één bestemmingsplan. Het voordeel is dat de kwaliteitscriteria in het landelijk gebied uniform worden. Het bestemmingsplan is een belangrijk instrument om de uitgangspunten uit deze Toekomstvisie – voor zover planologisch mogelijk – juridisch vorm te geven. Zo zal het bestemmingsplan onder andere gaan dienen als een kwaliteitskader voor het instandhouden en versterken van identiteitsdragers als de oevers en de Binnenbedijkte Maas. Ook is het een kader voor nieuwe ontwikkelingen in de agrarische sector: waar en volgens welke kwalitatieve randvoorwaarden zijn er mogelijkheden voor schaalvergroting, intensivering, functieveranderingen en nevenactiviteiten.

Archeologie: minstens 4.500 jaar rijkdom

Onze gemeente heeft een rijk verleden: uit archeologische vondsten van de afgelopen jaren blijkt dat dit gebied al minimaal 4.500 jaar wordt bewoond. Zeer recent zijn in Binnenmaas sterke aanwijzingen gevonden voor een nederzetting uit de Klokbekercultuur (2700–2100 voor Christus) langs de bedding van een prehistorische rivierarm. Een oudheidkundig onderzoeksbureau heeft dit aangeduid als een vondst van internationaal belang. Eerdere belangrijke vondsten in dit gebied zijn restanten van een Romeinse haven en overblijfselen van Kasteel Duyvesteyn bij Maasdam dat is aangewezen als Rijksmonument.

Gebied met hoge archeologische verwachtingen (Ontwerp-Streekplan Zuid-Holland Zuid)

De vindplaatsen zijn naar verwachting geconcentreerd rond de Binnenbedijkte Maas, rondom de kreken en in de zone tussen Maasdam, Puttershoek en 's-Gravendeel. Het Streekplan heeft dit benoemd tot "gebied met hoge archeologische verwachtingen", wat betekent dat bij planvorming en ontwikkeling ruimte moet worden ingebouwd voor archeologisch onderzoek.

Gezien de recente ontdekking van deze nieuwe identiteitsdrager ontwikkelen wij een visie voor onze archeologische waarden en de beleving van gedane vondsten.

Recreatie, toerisme en natuurontwikkeling: de beleving van onze identiteitsdragers

Hoewel de Hoeksche Waard al een belangrijke recreatieve functie heeft liggen er potenties om dit nog sterk te verbeteren. Ook in Binnenmaas zullen wij in de komende jaren de recreatieve structuur uitbreiden.

Niet alleen voor onze eigen inwoners heeft dit een belangrijke functie, maar er zijn ook mogelijkheden om een functie te vervullen voor de toenemende recreatiebehoefte vanuit het Rijnmondgebied en de Drechtsteden. Zoals ook in het Landschapsbeleidsplan staat geldt daarbij als belangrijk uitgangspunt: versterking door verweving. Landbouw, natuur en recreatie kunnen elkaar versterken. Allereerst zetten wij hierbij in op versterking van de beleving van onze identiteitsdragers.

In een nieuw op te stellen recreatiebeleid willen wij aandacht besteden aan de mogelijkheden die er zijn om nieuwe recreatieve en toeristische activiteiten in Binnenmaas te ontwikkelen. Deze activiteiten kunnen zich richten op speelvoorzieningen, waterbeheer en routegebonden recreatie zoals kano- en fietsroutes.

Wij steunen daarnaast de wens uit het Hoeksche Waards Omgevingsplan om met

organisaties als VVV, Westelijke Land- en Tuinbouworganisatie, het waterschap, de Stichting Rietgors en de Nederlandse bond voor Plattelandsvrouwen invulling te geven aan een gezamenlijke Hoeksche Waardse strategie. Dit kan onder andere met het recent door de provincie Zuid-Holland gestarte project Recreatie 2000+ waarin op Hoeksche Waard niveau samenhangend beleid wordt ontwikkeld.

Belangrijke opgaven in Binnenmaas zijn:

- **Natuurontwikkeling** en versterking van de (provinciale) Ecologische Hoofdstructuur moeten samengaan met vergroting van de beleving en recreatief medegebruik. Natuurontwikkeling zal plaatsvinden in de oeverzone van de Oude Maas, de Binnenbedijkte Maas, de grienden langs de Oude Maas, de in het landelijk gebied gelegen krekken, de overige watergangen, de dijken en de extensief beheerde weidegebieden ten zuiden van de Binnenbedijkte Maas (weidevogels; verder is verschraling van belang voor specifieke dier- en plantensoorten) en op agrarisch slecht renderende percelen (natte gronden, overhoeken en dergelijke). Op langere termijn kan de ontwikkeling van een groenstructuur tussen de Oude Maas en het Spui (Oud-Beijerland / Korendijk) de samenhang tussen groenvoorzieningen op regionaal niveau tot stand brengen. De Binnenbedijkte Maas speelt hierin een aantrekkelijke rol. Mogelijk is verblijfsrecreatie op langere termijn een kostendrager voor natuurontwikkeling.
- Afstemming tussen de gemeente en de waterbeheerders over de **kwantiteit en de kwaliteit van het water**, baggerwerkzaamheden, het inrichten van natuurvriendelijke oevers en de aanleg van fiets- en wandelpaden in het landelijk gebied.
- Het **Recreatieoord Binnenmaas** is belangrijk voor de eigen inwoners maar vervult ook een bovenregionale functie. Het Recreatieoord kent echter een tekort in de begroting. We willen dat tekort terugdringen en onderzoeken de mogelijkheden voor verzelfstandiging. Belangrijk daarbij is dat de toegang betaalbaar blijft en dat het Recreatieoord een functie blijft vervullen om de recreatieve behoefte te bundelen en andere meer kwetsbare delen te ontzien. Verbreding en kwaliteitsverbetering van het recreatief aanbod en verlenging van het seizoen zijn gewenst.

" ... er moet afstemming plaatsvinden tussen de gemeente en de waterbeheerders over de wensen in het landelijk gebied ... "

" ... de combinatie van agrarische activiteiten met wonen en recreatie biedt zeker kansen ... "

- Mogelijkheden voor **dagrecreatie** en beleving van het landschap moeten beter worden benut. In de Hoeksche Waard zijn momenteel twee bewegwijzerde fietsroutes, waarvan één rondom de Binnenbedijkte Maas. Ook in bredere zin speelt de Binnenbedijkte Maas al decennia een belangrijke (boven)regionale rol voor dagrecreatie. Daarnaast is er de wandelroute 'St. Anthoniepolder', die geheel over het beschermde poldergebied van Binnenmaas loopt. In de komende jaren zal verbreding van dit project leiden tot een multifunctioneel recreatiegebied. Zo is in de Binnenbedijkte Maas vrij eenvoudig een kanoroute uit te zetten. Verdere maatregelen zijn: het ontwikkelen van recreatieve fiets- en wandelroutes langs de oude dijkstructuur en open archeologische monumenten (dit ondersteunen door ruimte te bieden voor horecavoorzieningen en uitzichtpunten); versterking van waterrecreatie vanuit jachthavens; rustige natuurcampings o.a. aan de Binnenbedijkte Maas.

- **Agro-toerisme** komt sterk op. Wij stimuleren combinaties met agrarisch bedrijven, zoals kamperen bij de boer. We zullen een verordening vaststellen om deze vorm van kamperen buiten de reguliere campings mogelijk te maken. Ook de bijbehorende verkoop van agrarische producten of een kampeerwinkel zullen we in beperkte mate toestaan. Een ander voorbeeld is het akkerrondje, een initiatief van Stichting Rietgors voor wandelingen door akkers nabij de dorpen.
- Op termijn moeten ook de potenties van archeologie en ons 'levend' **cultuur-historisch erfgoed** (waaronder onze vele rijksmonumenten) meer worden benut.

Mobiliteit in en door het landelijk gebied

De wegenstructuur in Binnenmaas kon tot nu toe de huidige groei van het autowegverkeer – 3 à 4 procent per jaar – verwerken. Op een aantal punten in ons wegennet zijn in de komende jaren echter de grenzen van de capaciteit in zicht.

De kwaliteit van de dijkroutes staat op een aantal plaatsen onder druk. Door hun soms smalle profiel hebben deze routes een beperkte doorstroomcapaciteit, en het verkeer over de dijken vormt al op veel plaatsen een aanmerkelijke belasting voor de kwaliteit van het woonmilieu aan de dijken (dijkwegen met een woonlint en meer dan 3000 voertuigen per etmaal). In principe streven wij ernaar om doorgaand verkeer zoveel mogelijk over de provinciale weg N217 af te wikkelen. Dit krijgt onder andere gestalte in de uitwerking van het Verkeerscirculatieplan Hoeksche Waard.

Op de N217, vooral rondom de kruising met de A29, begint zich een capaciteitsprobleem aan te dienen. Ook de aansluiting naar Heinenoord en Oud-Beijerland is zwaar belast. In de periode tot 2010 wordt een overschrijding van de maximale capaciteit voorzien. Voor deze wegvakken zijn in de komende jaren maatregelen voor doorstroming nodig. De tweede Heinenoordtunnel, in 1999 gereed, maakt op korte termijn een einde aan de dagelijkse files op de A29.

Als het bedrijventerrein voor (boven)regionale bedrijvigheid wordt aangelegd leidt dit tot extra toenames van minstens 30% op de A29 en minstens 20% op de provinciale weg en overige belangrijke aansluitingen.

Maatregelen (deels genoemd in de MER Bedrijfsterrreinontwikkeling Hoeksche Waard) die moeten bijdragen aan verbetering van de verkeerssituatie zijn:

- Verbetering van **openbaar vervoer verbindingen met Rotterdam en Den Haag**. Belangrijk is onder andere de ontwikkeling van de Locatie Reedijk rondom het busstation Heinenoord met servicegerichte voorzieningen. Bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de doorstroming van het openbaar vervoer rondom het kruispunt van de A29 en N217. Er zijn plannen voor een extra vrije busbaan richting Heinenoord. In het Pilot Project Openbaar Vervoer van de provincie wordt gewerkt aan collectief vraagafhankelijk vervoer: op specifiek uitgekende tijden wordt vervoer ingezet voor een selectieve doelgroep zoals werknemers 's ochtends en 's avonds van en naar bedrijfslocaties en jongeren 's nachts van en naar uitgaanscentra.
- De provincie pleit in het Streekplan voor het bevorderen van de **afwikkeling van het landbouwverkeer**, door voor langzaam verkeer en landbouwverkeer parallelwegen aan te leggen naast de bestaande doorgaande wegen. Voor zover dit het karakter van de dijkstructuur niet aantast (dit is bijvoorbeeld niet het geval langs de provinciale weg) ondersteunen wij dit.
- De **routes voor fietsers** moeten worden verbeterd door maatregelen voor verkeersveiligheid en goede fietsverbindingen. Bij de inrichting moet rekening worden gehouden met korte routes, windbeschutting door struiken en bomen en stallingsmogelijkheden. Behoud van het voetveer bij Puttershoek over de Oude Maas naar Zwijndrecht – Groote Lindt is gewenst (overigens ook uitgangspunt in het Hoeksche Waard Omgevingsplan).
- Bij aanleg van een bedrijventerrein voor (boven)regionale behoefte is volgens de MER Bedrijfsterrreinontwikkeling Hoeksche Waard een **verbreding van A29 en N217** nodig.

Zendmasten en antennes: nieuwe hoogbouw in ons landschap?

Gezien het recente aantal aanvragen en de snelle ontwikkelingen in de telecommunicatie (groeïende concurrentie, toename van het aantal aanbieders en toename van het mobiel telefoongebruik) is te verwachten dat wij in de komende jaren met een toenemend aantal bouwvergunning aanvragen voor zendmasten en antennes worden geconfronteerd. Ongeleide groei kan een grote aanslag op het landschap betekenen. Bij aanvragen hanteren wij als primair uitgangspunt dat dergelijke bouwwerken moeten passen in de beeldkwaliteit van het landschap. We staan het bouwen van nieuwe zendmasten in geen geval toe als:

1. er reeds een hoog object (bijvoorbeeld een hoogspanningsmast of industrieel bouwwerk) in het zoekgebied aanwezig is waarmee de antenne of zendmast is te combineren – uiteraard met behoud van de beeldkwaliteit van het object en/of de omgeving
2. samenwerking en combinatie met een bestaande antenne of zendmast in de omgeving mogelijk is.

3.3 Enkele gebiedsdelen nader bekeken

Enkele (mogelijke) ontwikkelingen vergen bijzondere gebiedsgerichte aandacht, in combinatie met behoud van onze identiteitsdragers:

- Recreatie en natuur aan de oevers van de Oude Maas
- De Binnenbedijkte Maas: fraaie identiteitsdrager
- Onze buurtschappen: bebouwingslinten in het landschap
- Kwaliteitsverbetering en optimalisering van bedrijventerrein Boonsweg
- Locatie Reedijk: service en voorzieningen gekoppeld aan het regionaal busstation Heinenoord
- Bedrijventerrein voor (boven)regionale behoefte: actief sturen naar kwaliteitsontwikkeling.

Recreatie en natuur aan de oevers van de Oude Maas

De **Oude Maasoever** kent een parkachtig afwisselend open en gesloten landschap ten noorden van de primaire waterkering. Ten zuiden is er het open agrarische polderlandschap. Het Hoeksche Waard Omgevingsplan kent een groot belang toe aan een regionale ontwikkeling van de oevers, die de drager zijn van het "eilandkarakter" van de Hoeksche Waard. De oevers moeten meer toegankelijk worden gemaakt, fysiek en/of visueel. Gelijktijdig met de ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein wordt een samenhangende **groenstructuur 'Oude Maas – Spui'** ontwikkeld met multifunctioneel groen voor recreatie, bos, natuur en water. Binnendijkse natuurontwikkeling moet worden gecombineerd met dagrecreatieve voorzieningen. Grootschalige nieuwbouw aan de oevers van de Oude Maas is in het landelijk gebied uitgesloten. Wij ondersteunen dit toekomstbeeld.

Voor het **gebied rondom de Heinenoordtunnel** streven wij naar extensieve dagrecreatie en natuurontwikkeling. Rondom het bruggenhoofd van de voormalige Barendrechtse Brug staan we ook initiatieven voor dagrecreatie intensiever grondgebruik toe, mits die bijdragen aan verbetering van de toegankelijkheid en kwaliteit van het gebied. Een recreatief zweefvliegveld – hiervoor zijn bij ons initiatieven ingediend – past hier bijvoorbeeld in. We willen ruimte bieden voor initiatieven die inspelen op de recreatieve behoefte van eigen inwoners, maar ook op de (boven)regionale behoefte. Vergroten van de toegankelijkheid heeft prioriteit, ook bestaande wandelpaden vragen verbetering. In het natuurgebied **Geertruida Agathapolder** heeft de natuur het primaat, maar is bezoek incidenteel mogelijk onder deskundige begeleiding.

De oevers van de Oude Maas (links) en de Binnenbedijkte Maas (rechts)

De Binnenbedijkte Maas: fraaie identiteitsdrager

De Binnenbedijkte Maas is een fraai gelegen 150 hectaren groot binnenwater met zoet water van relatief goede kwaliteit. Het is een zeer belangrijke identiteitsdrager. De Binnenbedijkte Maas is voorgedragen als nationaal cultureel erfgoed (de zogeheten Unescolijst), gezien de grote archeologische waarde ervan. Langs de oevers, die voor een groot deel bestaan uit rietkragen, liggen interessante gebieden voor natuur en recreatie. Dit zijn vooral het Zwanegat aan de zuidzijde en het Hof van Moerkerken aan de noordoever. Wij willen de natuurlijke en recreatieve waarde vergroten, maar wel met behoud van de huidige beeldkwaliteit en zichtlijnen.

Opgaven voor de toekomst van de Binnenbedijkte Maas zijn:

- **Buiten de huidige bebouwingscontouren** zullen wij langs de Binnenbedijkte Maas geen nieuwe bebouwing toestaan. Bestaande kleinschalige en extensieve vormen van recreatie zoals kleine strandjes moeten worden behouden, maar de recreatiebehoefte wordt vooral geconcentreerd op het Recreatieoord. Bij vrijkomende bebouwing langs de Binnenbedijkte Maas gaat onze voorkeur uit naar herbestemming voor recreatieve ontwikkelingen voor een breder publiek (dus geen particuliere tweede woningen). Ook hier stimuleren we het kamperen bij de boer.
- **Binnen de bebouwingscontouren** streven wij ernaar ongebruikte en extensief gebruikte plekken te saneren en te benutten voor wonen en recreëren aan het water.
- Bij inbreiding binnen de dorpen en recreatieve ontwikkelingen daarbuiten moet zoveel mogelijk een **publieke zone** direct langs de Binnenbedijkte Maas open blijven, bijvoorbeeld met een fiets- en of wandelroute langs het water.
- De herziening van het **bestemmingsplan landelijk gebied** in onze gemeente zullen wij aangrijpen om deze uitgangspunten ook planologisch vorm te geven.

Onze buurtschappen: bebouwingslinten in het landschap

Kenmerkend voor het landelijke gebied van onze gemeente zijn de bebouwingslinten in buurtschappen langs de historische dijken. Deze gebieden hebben duidelijk een ander, minder stedelijk en meer agrarisch karakter dan de dorpen van Binnenmaas. Vandaar dat we in dit hoofdstuk hier apart op ingaan in plaats van ze als onderdeel van het dorp waar ze onderdeel van uitmaken te beschrijven:

- **Goidschalxoord** is een woonkern waar veel forenzen zich hebben gevestigd. De palletfabriek is bepalend voor het gezicht. Deze buurtschap is in tegenstelling tot andere weinig agrarisch van karakter. Er zijn enkele beeldbepalende gebouwen, waaronder het rijksmonument het Rechts- en veerhuis. Ook de Korenmolen is een rijksmonument. Hoewel er achterstallig onderhoud is, streven wij naar behoud van dit beeldbepalende element. Vanwege het open landelijk karakter moet uitbreiding van de bebouwing in deze buurtschap beperkt blijven.
- Het gezicht van **Blaaksedijk**, onze grootste buurtschap, wordt bepaald door lintbebouwing, bedrijfsgebouwen, de camping en de nabijheid van het (verouderde) bedrijventerrein Boonsweg. Hier komt veel van oorsprong agrarische bebouwing vrij en krijgt een andere functie, of heeft dat al gekregen. De basisschool is een belangrijke bindende factor, van waaruit allerlei activiteiten worden georganiseerd. Het woon-

werk dijkmilieu geeft een gevarieerd karakter, maar vraagt ook bijzondere aandacht voor verkeersveiligheid omdat zowel fietsers als auto's en vrachtverkeer over dezelfde dijk rijden en de verkeersdruk toeneemt. Ook hier moet uitbreiding van de bebouwing vanwege het open landelijk karakter beperkt blijven.

- **Kuipersveer** is een kleine gemeenschap met lintbebouwing nabij de oever van de Oude Maas. Gezien de ligging aan de oever, midden in een voor recreatie en natuurontwikkeling aangewezen gebied zullen wij alleen nieuwbouw toestaan als het een bijdrage levert aan vergroting van de recreatieve waarde en past binnen de karakteristieke beeldkwaliteit.
- **St. Anthoniepolder** heeft een zeer landelijke en rustige sfeer, fraai gelegen langs de historische polder met dezelfde naam en beeldbepalende panden langs de Binnenbedijkte Maas, waaronder de rijksmonumenten de Watermolen en de Nederlands Hervormde Kerk. Recent vinden hier enkele agrarische (dag-)recreatieve ontwikkelingen plaats (waaronder voor het publiek toegankelijke fruitgaarden). De St. Anthoniepolder is een planologisch beschermd gebied.
- **Greup / Stougjesdijk** kent lintbebouwing met enkele beeldbepalende gebouwen (waaronder een boerderij als rijksmonument), een camping en een gevarieerd woon-werkmilieu. Ook hier heeft de verkeersveiligheid onze bijzondere aandacht, omdat zowel fietsers als auto's en vrachtverkeer over dezelfde dijk rijden. Deze buurtschap komt waarschijnlijk middenin of direct aan het nieuwe (boven)regionale bedrijventerrein te liggen en kan toekomstig zijn woonfunctie blijven behouden, uitgebreid met een concentratie van bedrijfswoningen.

Gezien hun ligging worden de buurtschappen Westdijk en Maasdijk in hoofdstuk 4 betrokken als onderdeel van Mijnsheerenland.

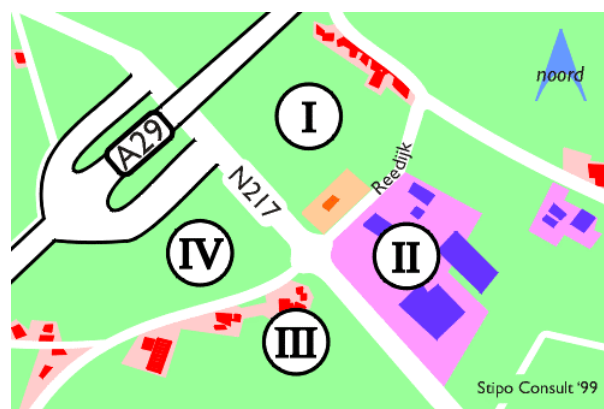
Kwaliteitsverbetering en optimalisering van bedrijventerrein Boonsweg

Revitalisering van het verouderde bedrijventerrein Boonsweg is nodig. Wij zullen hiertoe een onderzoek laten uitvoeren, teneinde het project voor te dragen voor de Stirea-gelden van het Rijk (Stimulering van Regionale Economische Activiteiten, bedoeld voor projecten die werkgelegenheid scheppen bijvoorbeeld door revitalisering). In elk geval ligt de opgave in:

- het verbeteren van de **openbare ruimte** en de bedrijfskavels, ook in relatie met de sociale veiligheid en met de omgeving van de buurtschap Blaaksedijk
- het verbeteren van de **verkeerskundige situatie**
- het vergroten van de **werkgelegenheid**
- het optimaliseren van het **ruimtegebruik**
- deze lijnen **gezamenlijk oppakken** en ontwikkelen met de ondernemers en het ondernemersplatform KIHW
- het oprichten van een **samenwerkingsorganisatie** actief bevorderen die ook taken krijgt voor kwaliteitsbeheer.

Locatie Reedijk: service en voorzieningen gekoppeld aan busstation Heinenoord

De centraal gelegen en goed ontsloten Locatie Reedijk (zie kaart) heeft potentie om uit te groeien tot een visueel en functioneel aantrekkelijke vestigingsplaats voor servicegerichte bedrijven en de functie te krijgen van service- en voorzieningspunt voor Binnenmaas en de gehele Hoeksche Waard. Verschillende ondernemers hebben initiatieven ingediend. Ook is vestiging van voorzieningen als het Centrum voor Werk en Inkomen denkbaar, gezien de uitstekende ligging nabij het openbaar vervoer. Direct rondom het busstation moet worden ingezet op publieksgerichte bedrijven en voorzieningen met een relatief intensief grondgebruik. Hierdoor zijn de loopverbindingen naar het busstation maximaal te benutten.

Locatie Reedijk
met de vier
kwadranten en
regionaal
busstation
Heinenoord in
kwadrant I

We wensen ontwikkeling van de Locatie Reedijk planologisch mogelijk te maken, maar streven daarbij nadrukkelijk naar een kwalitatieve invulling. Wij hebben in overleg met betrokken ondernemers een plan van aanpak uitgewerkt, dat tevens dient als kader voor de verdere uitvoering en organisatie.

Kernpunten zijn:

- bundeling van functies en bedrijven die elkaar versterken, met een nadrukkelijke koppeling met het busstation 'Heinenoord' als uit te bouwen regionaal openbaar vervoersknooppunt, waarbij tevens aan de mogelijkheid wordt gedacht van een kleinschalig transferium
- hoogwaardige beeldkwaliteit, goede inbedding in het landschap vanuit een samenhangend architectonisch beeld, kwaliteit van de openbare ruimte en sociale veiligheid als startpunten
- multifunctioneel gebruik van beschikbare buitenruimtes, publiek toegankelijke binnenruimtes, waarbij producten en diensten van verschillende ondernemers en instellingen een kwalitatieve bijdrage vormen
- gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en betrokken ondernemers voor kwaliteitsontwikkeling en -beheer
- in geen geval vestiging van grootschalige, niet-publiekgerichte bedrijvigheid
- bij vestiging van detailhandel moet in overweging worden genomen dat dit ongewenste effecten kan hebben op de winkels in de dorpskernen. Hiermee moet zeer zorgvuldig worden omgegaan.

'Kwadrant I' wordt het zwaartepunt (totaal zo'n 15 hectare), met nieuwe functies variërend van zakelijke en persoonlijke dienstverlening tot voorzieningen voor sport, ontspanning en recreatie. Ontwikkelingen op de andere 'kwadranten' moeten hier zowel qua functionele invulling als qua beeldkwaliteit op aansluiten. Kwadrant IV blijft de komende jaren vooralsnog de agrarische functie behouden.

De eerste bouwactiviteiten op de Locatie Reedijk zijn in 1999 gepland, waarna verdere invulling over de komende 5 jaar gefaseerd plaatsvindt. Gedurende de totstandkoming zullen wij zorgvuldig de ontwikkelingen in de gemeente lateren aan de kwalitatieve visie die wij voorstaan bij de ontwikkeling van bedrijfslocaties.

Aanvragen voor vestiging van bedrijven in de gemeente zullen in relatie worden gebracht met bestaande locaties en de nieuw te ontwikkelen Locatie Reedijk. Deze afweging is belangrijk om te voorkomen dat vele op zichzelf staande plannen en initiatieven de kwaliteitsgedachte voor Reedijk doen ondersneeuwen. De ontwikkeling van Locatie Reedijk betekent een bedrijfsterrein met kwaliteit ter plekke, waarbij synergie ontstaat door de combinatie van bedrijven.

Een bedrijventerrein voor (boven)regionale behoefte: kritisch meedenken

De provincie wijst in het Streekplan Zuid-Holland Zuid het gebied rond A29 en toekomstige A4-Zuid aan als voorkeurslocatie. Waarschijnlijk komt een deel van het bedrijventerrein op grondgebied van Binnenmaas. Het andere deel komt dan in de gemeente Oud-Beijerland te liggen. Een terrein van de geplande omvang (het Streekplan gaat uit van totaal 250 hectare netto) betekent een zeer grote ingreep in ons landschap. De werkelijke

grootte en locatie van deze ontwikkeling zijn op rijksniveau nog onderwerp van discussie.

De locatie is geschikt om de regionale bedrijvigheid uit de Hoeksche Waard gebundeld ruimte te bieden. Wij zijn het gezien de uitwerking in het Streekplan echter niet eens met ontwikkeling van een bedrijventerrein voor bovenregionale behoefte – tenzij wordt voldaan aan een aantal belangrijke kwaliteiten en randvoorwaarden voor organisatie, uitvoering en een actieve gemeentelijke rol voor strategisch grondbeleid. De uitgangspunten zoals verwoord in het Hoeksche Waard Omgevingsplan bieden hiervoor een eerste belangrijk kader.

Wij zullen – bij voorkeur in samenwerking met andere gemeenten in de Hoeksche Waard – in het belang van onze gemeente en de Hoeksche Waard actief sturen om de kwaliteitsvoorwaarden, waaraan dit door de provincie voorziene bedrijventerrein moet voldoen, uitwerking te geven en tot realisering te brengen.

Zoekgebied voor
ca. 250 ha.
(boven)regionaal
bedrijventerrein
(uit Ontwerp-
Streekplan Zuid-
Holland Zuid)

Dit vraagt aandacht voor belangrijke uitgangspunten als:

Locatie en inpassing van bestaande identiteitsdragers:

- Het bedrijventerrein moet worden uitgewerkt als een **nieuwe kern** met eigen karakteristieke kwaliteiten en fraaie silhouetten in het open landschap. Onze uitgangspunten voor duurzaamheid, beeldkwaliteit en beheer zijn (bij uitstek) ook op het bedrijventerrein van toepassing.
- De **voorkeurslocatie** uit het Streekplan heeft in elk geval onze voorkeur boven de locatie in de noordrand van onze gemeente (die in het Streekplan ook wordt afgewogen). Voorkomen moet worden dat er een verstedelijkingsrand in de Hoeksche Waard ontstaat waardoor het eiland vast groeit aan het Rotterdamse. De Hoeksche Waard moet als een eiland herkenbaar blijven. Ontwikkeling in de noordrand zou een fundamentele bedreiging betekenen voor twee zeer belangrijke identiteitsdragers: de oever van de Oude Maas en het karakter van open landschap met afzonderlijk herkenbare dorpen.
- Het bedrijventerrein moet over eigen kwaliteiten beschikken, maar moet ook middelen opleveren die **op andere plaatsen een investering** in een groene Hoeksche Waard mogelijk maken, zoals versterking van de oevers. Dit beschouwen wij als een gezamenlijke inspanning van betrokken gemeenten, provincie en Rijk.

- Indien het bedrijventerrein nabij **woonbebouwing** komt te liggen dan moet hierlangs rekening worden gehouden met aanleg van extra groene zones. De dijkstructuur moet behouden en herkenbaar blijven en een zorgvuldige visuele inpassing krijgen.
- De **Oud-Beijerlandse Kreek**, die op de grens van onze gemeente met Oud-Beijerland ligt, moet aan weerszijden een goede inpassing krijgen in het bedrijventerrein.

Soorten bedrijvigheid:

- Het bedrijventerrein moet ruimte bieden voor zowel **regionale als bovenregionale bedrijvigheid**. Wij willen onze regionale bedrijvigheid (volgens ramingen 90 hectare ruimtebehoefte tot 2010) zoveel mogelijk bundelen op dit terrein.
- Voor bovenregionale bedrijvigheid gaat het Streekplan uit van havenafgeleide bedrijvigheid. Hierbinnen zijn verschillende bedrijfs categorieën mogelijk: van grootschalige containeroverslag tot in maritieme zaken gespecialiseerde advocatenkantoren. Wij zullen aansturen op het weren van grootschalige en extensieve bedrijven en uitgaan van meer **hoogwaardige categorieën**.

Een zorgvuldige fasering:

- Ontwikkeling van een te grote oppervlakte ineens brengt voor ons te grote risico's met zich mee: risico's in financiële zin, maar ook kwalitatieve zin doordat slechts gedeeltelijk in ontwikkeling gebrachte terreinen die langdurig braak liggen een aanslag zijn op ons landschap. Niet een planologisch wensbeeld moet bepalend zijn (de 250 hectare netto uit het Streekplan), maar de daadwerkelijke marktvrage. Daarom zetten wij in op een **gefaseerde ontwikkeling**, waarbij elke fase financieel overzichtelijk moet blijven en voldoende beeldkwaliteit moet hebben (dus ook een goede inbedding in het landschap indien overige fasen niet tot ontwikkeling komen). Bewaking van kwaliteiten in de omgeving van het (langdurig in ontwikkeling zijnde) bedrijventerrein vergt flankerend beleid om het ontstaan van rommelzones te voorkomen.
- Tot een zorgvuldige fasering bestaat des te meer noodzaak aangezien zeer te betwijfelen is of het Rijk de A4-Zuid binnen de komende twintig jaar realiseert, terwijl het **huidige wegennet** reeds zijn maximale capaciteit bereikt. Volgens de MER Bedrijfsterreinontwikkeling Hoeksche Waard is zonder de A4 met een extra aansluiting op de A29 realisering van 180 hectare het maximum. Afhankelijk van het soort bedrijven dat zich uiteindelijk vestigt en de bijbehorende mobiliteit kan ook blijken dat dit maximum nog lager ligt.
- In elk geval zijn op korte termijn maatregelen nodig aan de **A29** en de **N217**, aangezien de verkeersafwikkeling over deze wegen zal plaatsvinden en ze reeds hun maximale capaciteit bereiken. Ook zijn vanaf het begin flankerende maatregelen nodig voor openbaar vervoer en vervoermanagement.

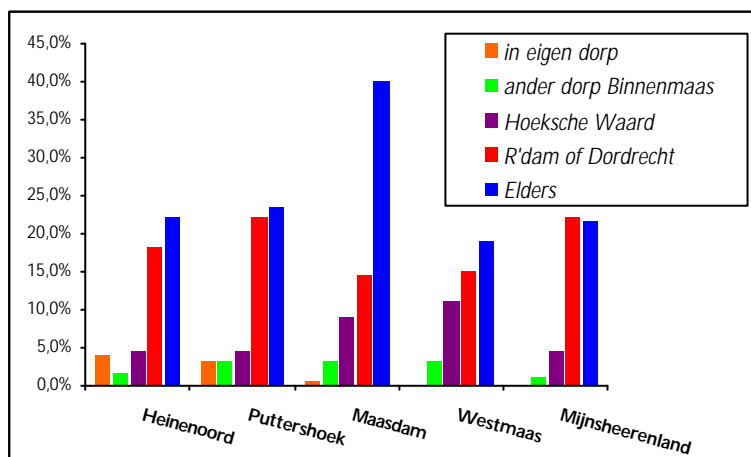

De dorpen van Binnenmaas

Wonen concentreert zich in Binnenmaas in de vijf dorpen: Heinenoord, Puttershoek, Maasdam, Westmaas en Mijnsheerenland. In de dorpen wordt bovendien ook gewinkeld, naar school gegaan, in verenigingen deelgenomen, gesport en gerecreëerd. In beperkte mate wordt er in de dorpen gewerkt, vooral aan de rand of op bedrijfslocaties. Het merendeel van de inwoners werkt buiten de gemeente en buiten de Hoeksche Waard. Uiteraard voelen inwoners zich sterk verbonden met hun eigen dorp. Wij hechten er grote waarde aan om de kwaliteiten in de dorpen te behouden en beter te benutten; steeds met het oog op de pijlers van deze Toekomstvisie: identiteit, duurzaamheid en leefbaarheid.

Traditioneel mat men deze pijlers in dorpen af aan de ontwikkeling van het aantal inwoners en de voorzieningen. Dit is terug te voeren op een tijd waarin de dorpen zelfvoorzienend waren en inwoners ter plaatse een bestaan opbouwden. Dit is onder andere ingehaald door:

- **kleinere huishoudens**, zo is in Binnenmaas het gemiddeld aantal personen per huishouden gedaald van 2,9 in 1986 naar 2,5 in 1997; het draagvlak voor voorzieningen daalt daardoor en het bijbouwen van woningen is geen garantie meer voor het in stand houden van voorzieningen;
- **schaalvergroting en concentratie** in detailhandel en ook in overige voorzieningen zoals middelbaar en hoger onderwijs
- **de fors toegenomen (auto)mobiliteit**; hierdoor ontstaat een grotere keuzevrijheid en is men minder afhankelijk van de directe omgeving. De plekken waar men werkt, gebruik maakt van voorzieningen en woont komen verder uit elkaar te liggen. Zo zijn onze inwoners voor werk en sommige culturele en commerciële voorzieningen al sterk op Rotterdam en de Drechtsteden en zelfs gebieden daarbuiten georiënteerd.

Tabel: verschillende locaties waar men (meestal) gebruik maakt van enige voorziening, naar dorp waarin wonend, in procenten (bron: Universiteit van Utrecht, 1996)

Dit leidt tot een verandering in de leefwereld van dorpen. Het autonoom en zelfvoorzienend dorp bestaat niet meer. Daarvoor in de plaats komt de "rurale idylle", die voor alles woongemeenschap is en uit de rustige en **fraaie woonomgeving** zijn aantrekkelijkheid en dynamiek haalt. In dit soort dorpen is een aantrekkelijke ruimtelijke ligging het belangrijkste, samen met initiatieven om het woon- en leefklimaat te verbeteren.

Weliswaar blijft het voorzieningenpeil belangrijk, maar inwoners van Binnenmaas geven zelf aan dat ze de **kwaliteit van de gebouwde omgeving** en de openbare ruimte, en de ligging van de woonwijk minstens zo bepalend vinden voor hun leefbaarheid. Als inwoners prettig wonen in een door henzelf als plezierig ervaren omgeving, neemt hun lokale sociale oriëntatie toe. En dit is weer een belangrijke bouwsteen voor sociale kwaliteit: maatschappelijk actief zijn in je eigen omgeving en je ermee verbonden voelen.

Beleid rond sociale kwaliteit kan zich niet alleen meer richten op de voorzieningen. In ons beleid klinkt deze omslag ook al door: van aantallen voorzieningen en woningen per dorp naar meer aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving:

" ... bouwen in de kernen is oké, maar let op dat niet alles wordt volgebouwd ... "

- Voor woningbouw betekent dit een verschuiving van uitbreiding naar **afronding** van dorpen en naar **inbreiding**. Voorbeelden waarin deze verschuiving zichtbaar is zijn het voormalige terrein van de vlasfabriek in Maasdam (La Rive), het project Zomerland in Heinenoord, het project Rogom in Mijnsheerenland, het Weetje van Breure in Westmaas, Prinsenhof en het project Kijk over de Dijk in Puttershoek. Wij sturen hier naar verweving van bestaande kwaliteiten en nieuwe ontwikkelingen, zodat handhaving en waar mogelijk versterking van de identiteit en identiteitsdragers van de afzonderlijke dorpen voorop staan. In paragraaf 4.2 gaan we in het onderdeel 'nieuwe woningbouw' nader in op de te volgen woningbouwstrategie van Binnenmaas in de komende maanden.
- Naast inbreiding worden ook **revitalisering en renovatie** van bestaande woonwijken belangrijker, als kwalitatieve impuls voor de woningvoorraad en de woonomgeving. Wij voeren dit bijvoorbeeld uit in het project KWIK (kwaliteit in de kern) in Puttershoek met (vervangende) nieuwbouw in combinatie met opwaardering van het winkelbestand.
- Voor "voorzieningen" betekent dit een verschuiving naar vergroten van de **efficiency** en het scheppen van ruimte om op **veranderende vraag van inwoners** in te spelen. Het beleid voor commerciële en niet-commerciële voorzieningen gaat niet meer uit van kwantiteiten, maar van kwaliteiten zoals bereikbaarheid voor doelgroepen, activiteitenpatronen van die doelgroepen en betaalbaarheid van de voorzieningen.

In het Hoeksche Waards Omgevingsplan is vanuit deze achtergronden duidelijk gekozen voor **kernenspecialisatie**. De gedachte is dat dorpen binnen de Hoeksche Waard geen concurrenten zijn, maar elkaar juist versterken, door zich te ontwikkelen vanuit hun positieve kanten. Niet elk dorp hoeft alles te hebben. Samen hebben de dorpen kwaliteit en maken ze gebruik van elkaars sterke punten. Dit geldt nadrukkelijk op het niveau van de Hoeksche Waard als geheel. Zo vervult Oud-Beijerland vlak naast onze gemeente een regionale functie als werk- en voorzieningencentrum met een midstedelijk karakter en hoogwaardig recreatief winkelen, en heeft 's-Gravendeel een winkelgebied met specialistische winkels en mode-ateliers. Wij onderschrijven het streven naar kernenspecialisatie en werken het voor de dorpen in Binnenmaas verder uit.

In ons perspectief op de toekomst zijn **kwalitatieve uitgangspunten** belangrijker dan concrete aantallen, functies en "wat precies waar te bouwen". Voor de dorpen betekent dit in deze Toekomstvisie dat de eerste stap is om de identiteitsdragers te benoemen. De tweede stap is om per dorp kwalitatieve uitspraken te doen die wij belangrijk vinden voor de toekomstige ontwikkeling. Uitgangspunt bij alle ideeën en plannen is om vanuit een duurzame ontwikkeling de bestaande "kroonjuwelen" te gebruiken en te versterken.

4.1 Karakteristieken en identiteitsdragers in de dorpen

Heinenoord is een dijkdorp met compacte lintbebouwing langs de Dorpsstraat en de landschappelijke zone langs de Oude Maas. De aangrenzende buurtschap Goidschalxoord, die ook bestaat uit oude lintbebouwing langs de dijk, versterkt dit beeld. Bepalend voor het gezicht van Heinenoord zijn verder de strakke, op Deltahoogte gebrachte Buitendijk langs de Oude Maas en de palletfabriek in Goidschalxoord. De bevolking van Heinenoord telt veel middeninkomens.

Een groot deel van de bevolking bestaat uit nieuwkomers. Hoewel naar verhouding het voorzieningenniveau niet achterblijft met dat van de andere dorpen tonen veel mensen zich ontevreden over de bereikbaarheid van voorzieningen en over het openbaar vervoer. Dit gevoel van isolement is deels te verklaren door de fysieke barrière van de A29, maar het is ook zo dat het aantal winkels in het centrum afneemt. Inwoners zijn sterk georiënteerd op voorzieningen in Oud-Beijerland en Rotterdam.

Sterke identiteitsdragers zijn:

- de oude dijk de Dorpsstraat – Oosteinde met lintbebouwing en veel rijksmonumenten en beeldbepalende gebouwen (zie bijlage 1),
- het kerkplein met het rijksmonument de Hervormde Kerk,
- het streekmuseum in het Hof van Assendelft / Hofweg,
- de Oud Heinenoordseweg,
- de Buiten- en de Binnenhaven met het aangrenzende park,
- oost, midden en west Leeuwenstein,
- en De Kreek.

Puttershoek is het grootste dorp en werkcentrum in Binnenmaas met een specifiek (half)stedelijk karakter en de meeste voorzieningen. Gelegen aan de Oude Maas kent de noordrand een typerende verkaveling met lange lijnen dwars op de dijk. Samen met de oude as van lintbebouwing langs het Schouteneinde en Arent van Lierstraat, en de nieuwe as langs de Kastanjelaan – Sportlaan – Pieter Repelaerstraat waar de meeste voorzieningen zijn geconcentreerd, vormt dit de hoofdstructuur. Deze assen waren vroeger oude routes, waarbij het voetveer naar Groote Lindt (Zwijndrecht) een knooppunt vormde.

De bewoners ervaren hun dorp als zeer aantrekkelijk. Het heeft een uitgesproken identiteit als gezellig en dorps in positieve zin. De concentratie van (winkel)voorzieningen, de discotheek, de haven en de openheid van nieuwe woonwijken dragen hieraan bij. De suikerfabriek neemt voor economie en werkgelegenheid een belangrijke plaats in; de helft van de werknemers is afkomstig uit Binnenmaas. De oudere industriële gebouwen zijn beeldbepalend.

Het haventje in Puttershoek

Belangrijke identiteitsdragers zijn:

- de oevers van de Oude Maas met de groene zone en het haventje met monumentale panden en het voetveer,
- de stedenbouwkundige structuur en de beeldbepalende monumenten langs de Arent van Lierstraat en Maasdamsedijk, het gebied rondom de hervormde kerk en de lintbebouwing langs het Schouteneinde, ook met veel rijksmonumenten
- de fraaie Boezemvliet, met onder andere een heel specifieke vorm van wonen aan het water: woonschepen, de oude krekken het Lorregat en de Boezem met daarnaast rijksmonument Molen De Lelie,
- de Noorse woningen aan de Boezemvliet, een herinnering aan de hulp van Noorwegen na de overstroming van 1953 en een bebouwingstype dat goed in een recreatieve woonomgeving past

" ... 't Huys te Hoecke zou de spin in het web kunnen zijn bij ouderenzorg in Binnenmaas ... "

- een belangrijke sociale functie voor ouderen heeft het bejaardenhuis 't Huys te Hoecke, dat niet alleen ouderen huisvest maar overdag ook een ontmoetingsplaats is voor en met mensen die niet in het huis wonen
- het uitgaanscentrum 'Alcazar' trekt jongeren uit de hele Hoeksche Waard en ver daarbuiten.

Maasdam ontleent zijn hoofdstructuur aan de ring van wegen en dijken rondom de kop van de Binnenbedijkte Maas. De wijken en buurten zijn gekoppeld aan deze hoofdstructuur. De kerk vormt samen met de verderop gelegen kruising van de Dorpsstraat en de Raadhuisstraat het middelpunt.

De inwoners zelf ervaren de Binnenbedijkte Maas als belangrijkste identiteitsdrager. Van alle dorpen in Binnenmaas zeggen hier de minste mensen in een sociaal isolement te verkeren. Maasdam is een typisch woondorp met weinig eigen voorzieningen. Het voorzieningenniveau is echter geen onoverkomelijk probleem vanwege de nabijheid van Puttershoek: de inwoners zijn op de voorzieningen aldaar georiënteerd. De verbindingen over de weg zijn goed, en er zijn regelmatige busdiensten naar Puttershoek, Rotterdam, Dordrecht en Strijen.

Belangrijke identiteitsdragers zijn:

- de Binnenbedijkte Maas,
- de lintbebouwing langs de Polderdijk,
- de Raadhuisstraat met de kerk en de Dorpsstraat met op de kop Rijksmonument Korenmolen De Hoop
- de aanwezigheid van het gemeentehuis,
- de Boezemvliet met parallel daaraan de Hoekschedijk
- (dit wordt vooralsnog in beperktere mate beleefd) de ligging aan De Boezem
- en de nabijheid van de St. Anthoniepolder aan de zuid-westzijde.

Westmaas ligt voor de helft in Het Munnikenland van Westmaas, een beschermde polder met grote landschappelijke, natuurlijke en wetenschappelijke waarde. Het ligt rondom de westelijke kop van de Binnenbedijkte Maas. Het dorp loopt ruimtelijk gezien door in Mijnsheerenland, maar de inwoners ervaren het als een apart dorp met een eigen cultuur. Wel maken de bewoners van beide dorpen gebruik van elkaars voorzieningen.

Het dorp heeft een heldere hoofdstructuur, maar vooral aan de randen zijn kwalitatieve verbeteringen mogelijk. Tot nu toe gerealiseerde nieuwbouw is over het algemeen weinig onderscheidend ten opzichte van de rest van Nederland. De buurten aan de zuid- en oostzijde ogen rommelig en lijken niet "af" door de vele doodlopende straatjes. Het gebied rondom de scholen aan de westzijde ziet er niet toegankelijk uit. In het dorp zelf is de Binnenbedijkte Maas slecht publiek toegankelijk (wel visueel).

De bevolking telt weinig hogere inkomenscategorieën. Inwoners vinden Westmaas aantrekkelijk, waarbij de Binnenbedijkte Maas een belangrijke rol speelt. Toch is er geen zeer uitgesproken identiteitsgevoel. Dit dorp kent volgens het onderzoek van de Universiteit van Utrecht in onze gemeente de grootste groep met sociaal isolement, mensen met een klein sociaal netwerk. Tegelijkertijd is de bezetting van het sociaal-cultureel gebouw Concordia in dit dorp de grootste van Binnenmaas en is er een cultuur van verenigingsleven en dorpsfeesten.

De huidige bushalte ligt niet in het dorp maar aan de provinciale weg; inwoners spreken ook hun ontevredenheid hierover uit.

Belangrijke identiteitsdragers zijn:

- de fraaie ligging van het oude dorp aan het water van de Binnenbedijkte Maas en het mooie contrast daartussen, ondersteund door zichtlijnen vanuit het centrum op de oevers en het water,

- de kruising van de dijk daaromheen met de oost-west route Munnikenweg – Breestraat – Van Koetsveldlaan,
- Rijksmonumenten Molen Windlust en boerderij Mariënhof aan de Smidsweg en de Nederlands Hervormde Kerk aan de Breestraat,
- de ligging aan de landschappelijk en natuurlijk belangrijke polder Munnikenland van Westmaas
- de nabijheid van het Oudeland van Strijen.

De Nederlands Hervormde Kerk in Mijnsheerenland en molen Windlust in Westmaas

Mijnsheerenland is het enige 'wegdorp' in de Hoeksche Waard. Het staat bekend als het "haagje" van de Hoeksche Waard. De hoofdstructuur bestaat uit de as Raadhuislaan – Wilhelminastraat – Hoflaan met lintbebouwing en een concentratie van winkels, en dwars daarop de Laan van Westmolen. Dit is tevens de verbinding met Westmaas.

Het dorp kent zowel veel hoge als lage inkomenscategorieën. Inwoners hebben een sterk identiteitsgevoel: men is tevreden over de woonkwaliteit, het voorzieningenniveau en het openbaar vervoer. Er wordt geen sociaal isolement ervaren.

Belangrijke identiteitsdragers zijn:

" ... de 'open' plekken in het dorp die nog steeds geheel of gedeeltelijk agrarisch worden gebruikt zijn met de boerderijen de belangrijkste identiteitsdragers van het dorp ... "

- de laanbeplanting en het oorspronkelijke lintdorp langs de as Raadhuislaan – Hoflaan met de kenmerkende doorzichten naar het omliggende landelijke gebied en naar het rijksmonument de Nederlands Hervormde Kerk,
- de agrarische oorsprong van het dorp, die zijn weerklink vindt in de aanwezige oude boerderijen en de daaromheen gelegen open ruimte,
- de aangrenzende boomgaarden,
- de erfbepantingen van de statige boerderijen en het rijksmonument Hof van Moerkerken,
- de ruim opgezette en luxe woningen,
- en uiteraard de fraaie ligging aan de Binnenbedijkte Maas, versterkt door de aanwezigheid van een park en de oude Molen De Goede Hoop (een rijksmonument) aan de oevers,
- het kenmerkende silhouet van Mijnsheerenland in het landschap vanaf de provinciale weg en vanaf de overzijde van de Binnenbedijkte Maas: groen, waarboven een ranke torenspits prijkt.

Woningen aan de Boezemvliet: aantrekkelijk woonmilieu langs het water

4.2 Kwalitatieve opgaven en uitgangspunten voor de toekomst van de dorpen

De belangrijkste overstijgende identiteitsdragers in de dorpen in Binnenmaas zijn de ligging aan water, de ligging van afzonderlijk herkenbare dorpen in het open landschap en de dijken.

Oevers en water

" ... water moet een ordenend principe zijn bij de inrichting van nieuwbouwgebieden ... "

Alle dorpen liggen aan het water: Heinenoord en Puttershoek aan de Oude Maas, Maasdam, Mijnsheerenland en Westmaas aan de Binnenbedijkte Maas. Daartussen lopen de oude kreek en vlieten als de Boezemvliet. Wonen in Binnenmaas betekent wonen aan of nabij het water. In veel gevallen liggen er kansen voor versterking van de relaties tussen wonen en water. We streven ernaar die meer te benutten door:

- **sanering** van bedrijven aan de oevers aangrijpen om de oevers toegankelijk te maken voor wandelaars en fietsers en de beeldkwaliteit te verhogen,
- **natuurontwikkeling** in het bebouwd dorpsgebied kan vorm worden gegeven in stedelijke waterprojecten. Het uiteindelijke doel van deze projecten is het creëren van een aantrekkelijk woonmilieu met water en groen, waarbij daar waar mogelijk de oever toegankelijk voor recreanten wordt gemaakt.
- **duurzame watersystemen** vormen een ordenend principe bij nieuwbouwprojecten.
- **aantrekkelijke woonmilieus** scheppen bij de bouw van nieuwe woningen langs of nabij het water door de beleving van het water te vergroten.

Het open landschap

De dorpen ontleen ook hun kwaliteit aan de ligging in het open agrarische landschap:

- van buiten naar binnen – de silhouetten van de dorpen bepalen mede de beleving van het landschap
- van binnen naar buiten: vanuit de dorpen bestaan zichtlijnen naar buiten, naar het open agrarische landschap.

Een belangrijk uitgangspunt van ons beleid is om het karakter van de dorpen in het open landschap te behouden en te verbeteren.

De oude dijken in de dorpen

De dijken houden de historie van het ontstaan van de Hoeksche Waard zichtbaar. Ze zijn bepalend voor het karakter van onze gemeente. De dorpen (met uitzondering van Mijnsheerenland) liggen langs en op de dijken. Uitbouwen van het karakter van de dorpen betekent daarom ook bij nieuwe bebouwing meer gebruik te maken van die dijken. Dit krijgt bijvoorbeeld vorm in het nieuwbouwproject Zomerland in Heinenoord, waarbij

nieuwbouw van 55 woningen wordt aangegrepen om de beeldkwaliteit in relatie met het dijkmilieu te verbeteren door hedendaagse dijkwoningen te bouwen. Deze sluiten met hun vorm, kleur en karakter aan bij de aanwezige dijkbebouwing.

Voor de verkeersveiligheid is het instellen van 30km-gebieden op de dijken noodzakelijk. Dit is onderdeel van de maatregelen voor uitvoering van het convenant *Duurzaam Veilig Verkeer* (zie vorige hoofdstuk).

Nieuwe woningbouw

De provincie hanteert voor nieuwe ontwikkelingen in de Hoeksche Waard als uitgangspunt om zoveel mogelijk het **ruimtebeslag te beperken**. Vanwege de ruim aanwezige bouw-mogelijkheden in de regio Rijnmond en de Drechtsteden is er volgens de provincie tot ruim na 2010 geen reden voor opvang van inwoners van buitenaf op woningbouwlocaties in de Hoeksche Waard. Bouwen boven eigen behoefte beschouwt de provincie als ongewenst vanwege mogelijke concurrentie met de zogeheten VINEX-locaties elders.

Volgens de bestuursovereenkomst Volkshuisvesting (verschijningsdatum 1990) mag Binnenmaas tussen 1990 en 2005 **1.361 woningen** bouwen. Tot 1 januari 1999 zijn hiervan inmiddels 761 woningen gerealiseerd. Deze woningen worden volgens een vrij strak programma gebouwd. Dit programma leggen we jaarlijks vast in ons bouwscenario.

In het nieuwe Streekplan Zuid-Holland Zuid zijn de bouw-mogelijkheden voor onze gemeente **beduidend minder** dan de jaren daarvoor, ook al worden dezelfde uitgangspunten gehanteerd. Mochten we van 1990 tot 2000 nog rekenen op gemiddeld 100 woningen per jaar, in de periode 2000 tot 2005 daalt dit tot gemiddeld 75 per jaar. En voor de periode 2005 tot 2010 verwachten we 35 woningen per jaar te mogen bouwen. Dit is een aanzienlijke daling die verstrekkende gevolgen heeft voor de te volgen woningbouwstrategie.

De gevolgen zijn in eerste instantie zichtbaar in de grotere uitbreidingsplannen. Als we de ingezette lijn van de provincie doortrekken krijgen we te maken met beduidend langere looptijden dan oorspronkelijk gedacht: we zijn nog tot ver in de volgende eeuw aan het bouwen in deze plannen. We kunnen stellen dat we beschikken over te veel bouwgrond in relatie tot de ons aangereikte mogelijkheden.

Voor nieuwe woningbouw willen we in elk geval vasthouden aan onze uitgangspunten **afronding** van dorpen en **inbreiding**. Bovendien willen we in alle dorpen met enige regelmaat bouwen. Vanwege de geringe bouw-mogelijkheden kunnen deze uitgangspunten conflicteren. Het is daarom zaak de uitgangspunten te nuanceren. Onze strategie voor de komende jaren stoelt op de volgende drie uitgangspunten:

- voor de **afronding** van de dorpen (onze uitbreidingsplannen) kiezen we in bepaalde gevallen er bewust voor een tijd niet bouwen. Voor het niet bebouwde oppervlak kiezen we in deze gevallen voor een tijdelijke andere invulling. Hiernaast gaan we in bepaalde plannen bekijken wat de mogelijkheden zijn voor een ander stedenbouwkundige opzet waarin we minder woningen opnemen. Tenslotte nemen we bepaalde uitbreidingsplannen die nog niet zijn gestart voorlopig niet in uitvoering om meer ruimte te creëren voor andere initiatieven. Dit is uiteraard afhankelijk van de overige woningbouw-mogelijkheden in het betreffende dorp.
- met de strategie voor **inbreiding** gaan we voorzichtig te werk. We richten ons vooral op locaties die hun functie hebben verloren zoals oude bedrijfslocaties. Het bebouwen van dergelijke locaties levert duidelijk een meerwaarde op voor de leefbaarheid van onze dorpen. Het is zeker niet zo dat we elke mogelijke open plek zullen benutten voor woningbouw. Integendeel, waardevolle open plekken willen we behouden en versterken.
- een derde mogelijkheid zien wij in **herstructurering van bestaande woonwijken**. Hiermee kunnen we de kwaliteit van onze dorpen vergroten en door in minder hoge dichtheden terug te bouwen krijgen we in de nieuwbouw meer mogelijkheden.

De bovenstaande richting werken we de volgende jaren uit in het komende bouwscenario en de bouwscenario's daarna. Het is in elk geval zaak deze uitgangspunten te betrekken bij de totale bepaling van het woningbouwprogramma.

Onze nieuwe woningbouw moet voldoende **kwaliteit** bezitten. Zo vinden wij het belangrijk dat nieuwe woningbouw wat het ontwerp en situering betreft aansluit bij de specifieke identiteit van het betreffende dorp. Ook een goede vormgeving vanuit het landschap en een afstemming op de doelgroepen zijn voor ons belangrijke uitgangspunten bij het bereiken van de gewenste kwaliteit. Als algemeen uitgangspunt stellen wij dat onze nieuwe woningbouw de totale kwaliteit van het dorp moet versterken.

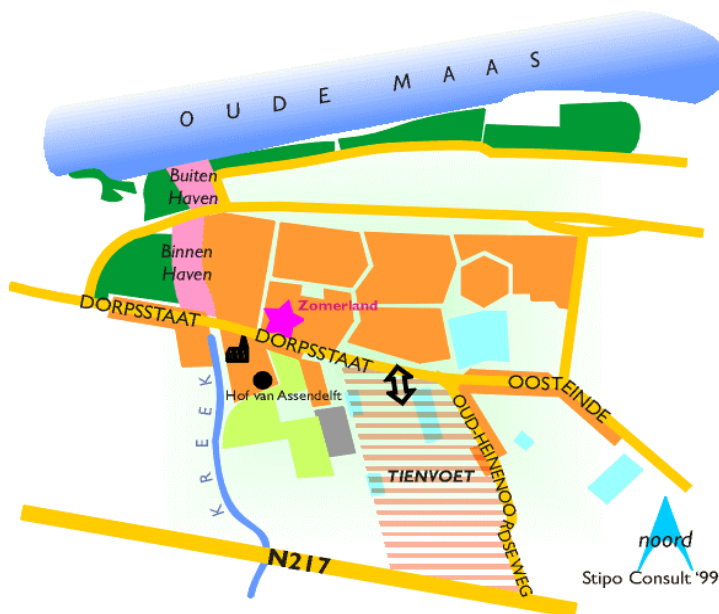
Nieuwe doelgroepen bewoners

Een belangrijk aspect voor sociale kwaliteit van kleinere dorpen is de verhouding tussen autochtonen en nieuwkomers van buiten de gemeente / regio. In Binnenmaas zijn nieuwkomers door de geleidelijke groei tot nu toe goed geïntegreerd. Voorzover zich in de toekomst nieuwkomers vestigen blijven wij daarom streven naar een geleidelijk groeitempo. Dit streven strookt met het huidige beleid van de provincie Zuid-Holland. Een geleidelijk groeitempo heeft bovendien tot voordeel dat een relatieve schaarste kan ontstaan en beter is te sturen in spreiding en soort doelgroep. In eerste instantie bouwen we voor onze eigen bevolking. Voorzover er nieuwkomers zijn richten we ons vooral op die groepen die op de woonkwaliteiten van de dorpen afkomen en daarbij (kunnen) accepteren dat sommige voorzieningen zich op grotere afstand bevinden. Dit geldt in mindere mate voor Puttershoek, waar relatief meer voorzieningen zijn geconcentreerd.

4.3 De dorpen nader bekeken

Specifieke opgaven en uitgangspunten voor Heinenoord

- **Richtinggevend toekomstprofiel:** woonkern die zich profileert met recreatie en het streekmuseum, met in de nabijheid buiten het dorp gemeentelijke en regionale servicegerichte voorzieningen rondom het busstation op de Locatie Reedijk.
- De **(zicht)relaties met de Oude Maas** moeten worden verbeterd.
- Bij **nieuwbouw** van woningen moet vooral worden ingezet op huishoudens die een wat grotere afstand tot voorzieningen accepteren en specifiek afkomen op de kwaliteiten van de woonmilieus die Heinenoord heeft te bieden.

Overzichtsk kaart
Heinenoord

- De geplande servicegerichte voorzieningen op **Locatie Reedijk** (zie hoofdstuk over landelijk gebied) zullen een regionale functie vervullen, maar krijgen uiteraard ook een lokale betekenis voor Heinenoord. De ontwikkeling van deze locatie aan de "overzijde" van de A29 is belangrijk voor het verbeteren van de bereikbaarheid van voorzieningen.
- De **verkeerscirculatie** in Heinenoord is onoverzichtelijk door veel eenrichtingverkeer en doodlopende straten. Het verkeer (vooral bussen) op Oosteinde en Dorpsstraat is belemmerend voor de beleving van het dijkmilieu, nog eens versterkt door vrachtverkeer van en naar de palletfabriek. Voor dit laatste hebben wij reeds in samenspraak met dijkbewoners, politie, waterschap en de fabriek de eerste maatregelen getroffen met herinrichting van het wegdek en verlaging van de toegestane rijsnelheden.
- De **concentratie van kassen** aan het Oosteinde belemmert een samenhangende ruimtelijke ontwikkeling van Heinenoord en bepaalt de entree van Heinenoord.
- Er zijn plannen voor de uitbreiding van Heinenoord aan de zuidkant met de **woonwijk Tienvoet**. We streven ernaar om een samenhangend beeld tot stand te brengen met Dorpsstraat als identiteitsdrager. Er moet aansluiting worden gezocht bij de plannen die we hebben met het samenvoegen van de scholen De Pijler en 't Anker en het beter bereikbaar maken van het winkelcentrum. De totale stedenbouwkundige opzet moet in relatie staan tot de bouw mogelijkheden. Realisering van de wijk moet worden aangegrepen voor een nieuwe ontsluiting van Heinenoord op de provinciale weg, waardoor de Oud Heinenoordseweg als ontsluiting vervalt. Hierover vinden gesprekken met de provincie plaats. Voor de ontwikkeling is in elk geval een samenhangende gebiedsvisie nodig op het gebied ten zuiden van Heinenoord, met inbegrip van de vrachtwagenparkeerplaats en het sportpark.

Specifieke opgaven en uitgangspunten voor Puttershoek

- **Richtinggevend toekomstprofiel:** woon- en werkcentrum met specifiek, (half)stedelijk karakter, met wonen en recreëren aan het water en belangrijk uitgangspunt voor de regio; het winkelcentrum rond het Oranjeplein en de Pieter Repelaerstraat als winkel- en voorzieningengebied met een nadrukkelijke centrumfunctie voor de dorpen van Binnenmaas.
- **Beperkingen voor eventuele nieuwbouw** zijn de geluidszones rond de suikerfabriek; de ondergrondse brandstofleiding ten zuiden van de Groeneweg; ten oosten hebben de landschappelijke en ecologische waarden voorrang en komt bovendien de HSL. In het zuiden wordt de nieuwbouwwijk De Grienden gerealiseerd.

Overzichtskartaal
Puttershoek

- In Maasdam hebben wij geïnventariseerd welke **open plekken** er zijn of ontstaan, en waar wel en niet inbreiding is gewenst. Dit hangt o.a. samen met sanering van bedrijven die slecht in een woonomgeving passen, vrijkomende accommodaties, gewenste verbetering van de beeldkwaliteit en de bestaande groenstructuur. De mogelijkheden worden deels beperkt door milieuzoneringen. Een dergelijke inventarisatie is ook voor de overige dorpen van Binnenmaas uitgevoerd.
- De belangrijkste **entrees** van Maasdam zijn rommelig (door de industrie aan de Sportlaan) en onduidelijk (de Smidsweg). Op termijn moet hier worden ingezet op een kwaliteitsverbetering.
- **Binnen het dorp** zelf vergen de onduidelijke hoofdstructuur en de onheldere stedenbouwkundige structuur rondom de 's Gravendeelseweg verbetering (onder andere de locatie Lokatex in samenhang met de gemeentewerf). De oude provinciale weg in het dorp moet worden aangepast aan haar huidige functie. De publieke en visuele toegankelijkheid van de Binnenbedijkte Maas in het dorp zelf moeten worden vergroot.
- **De Melkunie** heeft serieuze plannen voor uitbreiding. Het huidige bestemmingsplan biedt hiervoor mogelijkheden. Uitwerking van de plannen moet worden aangegrepen om problemen met milieuhinder en verkeer op te lossen, bijvoorbeeld door een combinatie aan te gaan tussen de geplande aanleg van een rotonde op de kruising N217 – Sportlaan, met de aanleg van een extra ontsluitingsweg voor de Melkunie.

Specifieke opgaven en uitgangspunten voor Westmaas

- **Richtinggevend bestemmingsprofiel:** exclusief, parkachtig woongebied rondom de Binnenbedijkte Maas, met water en oeverrecreatie en toerisme.

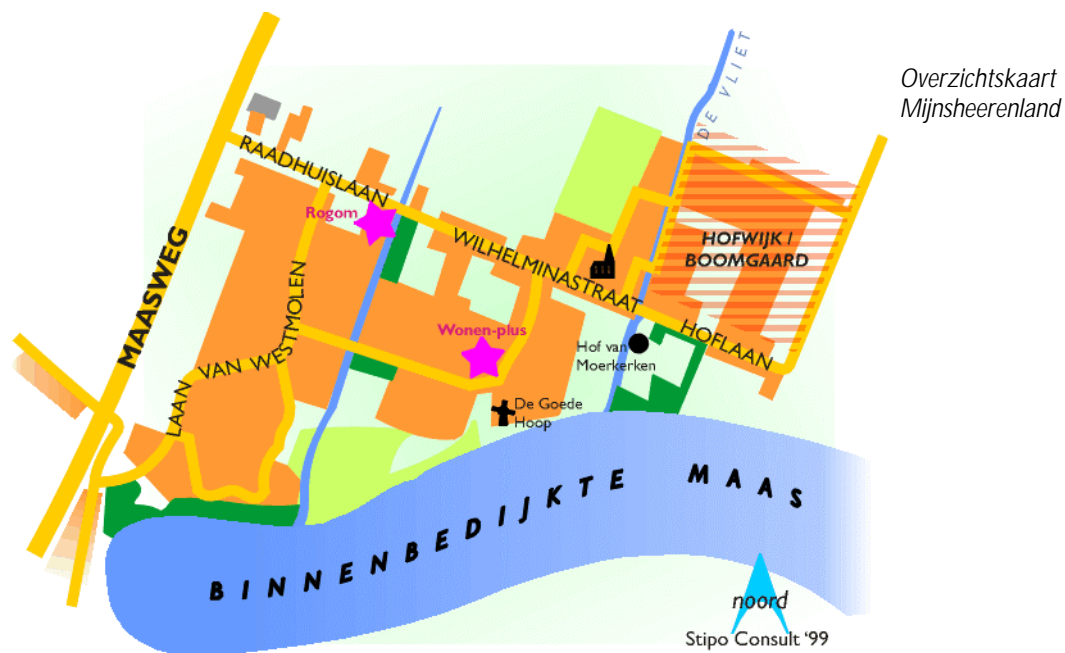
Overzichtskartaal
Westmaas

- In eerste instantie concentreren we ons op kansrijke locaties die zich **in de kern** bevinden, zoals de locatie 'Inzameldienst'. Het saneren van deze locaties en het opwaarderen door middel van woningbouw vinden wij voor de korte termijn belangrijker dan het uitbreiden met woningbouw in de dorpskern.
- Zowel aan de oost- als de westzijde zien wij goede kansen om het dorp Westmaas op termijn **uit te breiden**. Beide uitbreidingen zullen de dorpskern in principe afronden.

Aan de oostkant zijn beperkingen vanwege de aanwezigheid van het Munnikenland (beschermde natuurgebied) en aan de westelijke zijde vanwege de aanwezigheid van een buisleidingenstraat. Het afronden van beide zijden van Westmaas zal de stedenbouwkundige structuur ter plekke (moeten) versterken.

Specifieke opgaven en uitgangspunten voor Mijnsheerenland

- **Richtinggevend toekomstprofiel:** exclusief, parkachtig woongebied rondom de Binnenbedijkte Maas, met water en oeverrecreatie en toerisme.
- De **relaties met het water** van De Vliet zijn onderbenut. De moderne woonbuurten hebben een beperkte binding met het agrarische landschap. Nieuwbouw en herinrichting moeten worden aangegrepen om deze relaties te verbeteren.
- Er moet een **samenhangende visie op de noordrand** komen, waar eventuele uitbreidingen aan de orde zijn. In elk geval zijn belangrijk: het open houden van zichtlijnen vanaf Raadhuislaan en Hoflaan naar het open achterland en omgekeerd het silhouet van Mijnsheerenland in het landschap vanuit het noorden. Uitbreiding over de provinciale weg naar het westen is vanuit Mijnsheerenland geredeneerd niet aan de orde, omdat dan in feite een nieuw dorp ontstaat.
- Het plan Hofwijk is voorlopig nog niet volledig afgebouwd. We bekijken de mogelijkheden om het resterende gedeelte voorlopig niet te bebouwen.

Bijlage 1

Rijksmonumenten en overige beeldbepalende gebouwen

Overzicht van Rijksmonumenten (totaal: 48)

Landelijk Gebied

- Gorzenweg 1, *Witte boerderij*

Goidschalxoord

- Goidschalxoordsedijk 24, *Rechts- en veerhuis*
- Goidschalxoordsedijk 55, *Korenmolen*

Heinenoord

- Dorpsstraat 13, *Oost Leeuwenstein*
- Dorpsstraat 26, *Woonhuis*
- Dorpsstraat 63, *Midden Leeuwenstein*
- Dorpsstraat 79, *West Leeuwenstein*
- Kerkplein, *Ned. Hervormde Kerk*
- Hofweg 7, *Pastorie van de kerk*
- Hofweg 13, *Hof van Assendelft*

Puttershoek

- Arent van Lierstraat 2c, *Woning 't Springende Peert*
- Arent van Lierstraat 3, *Voormalig gemeentehuis*
- Arent van Lierstraat 11, *Boerderij*
- Arent van Lierstraat 18, *Woning*
- Arent van Lierstraat 26/27, *Boerderij*
- Groeneweg 6, *Woonhuis, vm boerderij 'Hoeve Bouwlust'*
- Kerkplein 1 / Kerkstoep 3, *Ned. Hervormde Kerk*
- Molendijk 2, *Molen de Lelie*
- Oosthavenzijde 1, *Het Veerhuis*
- Rustenburgerstraat 1, *Boerderij 'Rustenburger'*
- Westhavenzijde 5, *Woning*
- Westhavenzijde 6, *Woning*
- Westhavenzijde 7, *Woning*
- Westhavenzijde 8, *Woning*

Maasdam

- Gatsedijk 4, *Korenmolen 'De Hoop'*
- Hoekschedijk 58, *Boerderij 'Bouw- en Veelust'*
- Kromme Elleboogweg, *Kasteel 'Duyvesteyn'*
- Raadhuisstraat 39, *Pastorie Ned. Hervormde-gemeente*

St. Antoniepolder

- Polderdijk 25, *Watermolen 'St. Antoniepolder'*
- Polderdijk 67, *Ned. Hervormde Kerk*
- Zwanegatsedijk 3, *Boerderij*

Mijnsheerenland

- Hoflaan 1, *Boerderij Vredebest*
- Hoflaan 7, *Boerderij*
- Kerkstraat, *hekwerk*
- Kerkstraat 5, *Ned. Hervormde Kerk*
- Kerkstraat 5, *Kerktoeren*
- Molenweg 11, *Molen 'De Goede Hoop'*
- Provincialeweg 9, *Molen 'De Oostmolen'*
- Raadhuislaan 7, *Boerderij*
- Wilhelminastraat 33, *Herenhuis*
- Wilhelminastraat 62, *Woning*
- Wilhelminastraat 64, *Woning*
- Wilhelminastraat 66, *Hof van Moerkerken*

Westmaas

- Breestraat 7, *Ned. Hervormde Kerk*
- Munnikenweg 5, *Pastorie van Mastland*
- Smidsweg 7, *Molen 'Winlust'*
- Smidsweg 18, *Boerderij 'Mariënhof'*

Greup / Stougjesdijk

- Brabersweg 4, *Boerderij*

Overzicht van overige beeldbepalende bebouwing (totaal: 55)*Landelijk Gebied*

- Achterweg 7, *Boerderij*
- Blaaksedijk 254/256
- Blaaksedijk 258
- Ritselaarsdijk 7
- Westdijk 66
- Westdijk 99
- Wintersweg 8

Goidschalxoord

- Goidschalxoordsedijk 7
- Goidschalxoordsedijk 21
- Goidschalxoordsedijk 32
- Goidschalxoordsedijk 74

Heinenoord

- Dorpsstraat 59
- Dorpsstraat 65 *Smederij*
- Dorpsstraat 77
- Oosteinde 9-15, *Beschermde dorpsgezicht*

Blaaksedijk

- Blaaksedijk Oost 35
- Blaaksedijk West 19
- Blaaksedijk West 20

Puttershoek

- Arent van Lierstraat 14
- Arent van Lierstraat 19
- Haven, *Zowel west- als oosthavenzijde*
- Schouteneinde 5 – 65, *Beschermd dorpsgezicht*
- Weverseinde, *gedenksteen*

Maasdam

- Dorpsstraat 49
- Dorpsstraat 51
- Hoekschedijk 58, *Boerderij 'Bouw- en Veelust'*
- Kromme Elleboogweg 1, *Kasteel 'Duyvesteyn'*
- Maasdamsedijk, *grenspaal*
- Raadhuisstraat 10, *Pastorie Ned. Hervormde-gemeente*
- Raadhuisstraat 31

St. Antoniepolder

- Polderdijk 35
- Polderdijk 69
- Zuiddijk 49

Mijnsheerenland

- Hoflaan, *Beschermd dorpsgezicht*
- Kerkstraat 1-7 / 9-15, *Beschermd dorpsgezicht*
- Molenweg 16
- Provincialeweg 3
- Raadhuislaan 6
- Raadhuislaan 21
- Raadhuislaan 36
- Raadhuislaan 40
- Ter Kuilestraat, *Beschermd dorpsgezicht (gedeelte)*
- Wilhelminastraat 7
- Wilhelminastraat 28
- Wilhelminastraat 46/48

Westmaas

- Breesstraat 15
- Maasdijk 3, *Voormalige slagerij*
- Smidsweg 14

Greup / Stougjesdijk

- Brabersweg 18
- Brabersweg 25
- Smidsweg 3, *Julianahoeve*
- Stougjesdijk 110, *Mariahoeve*
- Stougjesdijk 120
- Stougjesdijk 168

- woonbebouwing
- water
- natuur
- sportveld
- agrarisch gebied
- glastuinbouw
- vrachtwagenparkeerplaats
- bedrijfsbebouwing
- wegen
- lintbebouwing
- uitbreidingslocatie
- inbreidingslocatie
- kerk
- molen
- bijzonder element
- viaduct

NB:
De gearceerde gebieden op de
overzichtskaart landelijk gebied
zijn elementen buiten het
grondgebied van Binnenmaas.

Colofon Toekomstvisie Binnenmaas

Gemeente Binnenmaas

Sportlaan 22, Postbus 5455, 3299 ZH Maasdam, tel. (078) 676 4433

Inhoudelijke pijlers Toekomstvisie:

College van Burgemeester en Wethouders:

J.C. Hage

G.J. Roommans

C. Oversier

L.H.J. Westerop

Bijdragen en teksten:

C. Blaak

M.M.A. de Korte-Stouten

G.H.B. Boss

L.M. Kwakernaat

P. Gering

G. Leggedoor

J. de Geus

C. de Leng

G. Groeneweg

M. Michels

A. van der Ham

J.M. van Oel

I. Heeneman

C.A.J.A. Scheers-Van Deursen

K.A.M. van den Heuvel

A.G. Verver

M. van Hoogenhuyze

A.J. Verzijl

Y. van Hoven

L. Vos

R.M. Kandel

L.G. Zeeman

Illustraties:

foto's gemaakt door de leden van het College van Burgemeester en Wethouders en de Gemeenteraad; gemaakt in september 1998 als onderdeel van de gedachtevorming over de toekomst van Binnenmaas

Stipo Consult, Amsterdam

Amstel 120A, 1017 AD Amsterdam, tel. (020) 4233 690

Procesbegeleiding, onderzoek, ontwikkeling, tekst, vormgeving en kaarten:

C.M.A.J. Jansen

G.H. Koopmans Szn

H.E. Karssenbergh

M.W.E. Storm

Schot Reclame, Oud-Beijerland

Beetsstraat 9, 3261 PL Oud-Beijerland, tel. (0186) 619244

Prepress en drukwerk

De Toekomstvisie is ook op het internet te vinden:

<http://www.binnenmaas.nl>